

Limited Ortaklıklarda Opsiyon Haklarının Hukuki Niteliği

(Legal Qualification of Option Rights in Limited Liability Companies)

Murat Yusuf Akın* , Rifat Cankat**

ÖZ

Opsiyon hakları ya da tercih edilen diğer ismiyle opsiyonlar, alacaklıya, (1) karşı tarafın irade beyanına ihtiyaç duymaksızın sözleşme akdedebilme ya da mevcut sözleşmeyi değiştirebilme imkânı veren veya (2) borçluya sözleşme akdetme ya da mevcut bir sözleşmeyi değiştirme borcu yükleyen haklardır. Bu amaçla opsiyon hakları, esas sermaye paylarının devrine ilişkin olarak limited ortaklık şirket sözleşmelerinde de öngörülmektedir. Böylesi durumlarda, opsiyon haklarının korporatif niteliğine karşılık gelen korporatif borç grubunun hangisi olduğunun incelenmesi gerekir. Bize göre, İsviçre ve Alman hukuk sistemlerinde olduğu üzere, opsiyon hakları limited ortaklıklar hukuku açısından yan edim yükümlülüğü niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Limited Ortaklık, Esas Sermaye Payının Devri, Opsiyon, Opsiyon Hakkı, Yan Edim Yükümlülüğü.

ABSTRACT

Option rights, or preferably options, are the rights that (1) provide its demander the right to form / change a contract without needing the declaration of will from other parties, or (2) encumber the obligor with an obligation to form a contract with the demander. The same essential purpose being followed, option rights can be stipulated in the articles of associations of LLCs regarding the transfer of the capital contributions. In such cases, it should be examined, in which class of the corporative obligations, an option right reflects its corporative nature. In our opinion, option rights shall be regarded as obligations of further material contribution, as it is in Swiss and German law systems.

Keywords: The Limited Liability Company, Transfer of The Capital Contributions, Option, Option Right, Obligation of Further Material Contribution.

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, ORCID: 0000-0002-0194-9571.

** Dr. Öğretim Üyesi, Kırklareli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Bilişim Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, rifatcankat@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8413-780X.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Murat Yusuf Akın

E-posta/E-mail: makin@marmara.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 26.08.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 09.12.2022

I. HUKUKİ SORUN

6102 s. Türk Ticaret Kanununun 577/1-b maddesiyle, ortaklara veya şirkete, esas sermaye payları ile ilgili olarak önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım hakları tanınması mümkün kılınmış ve aynı zamanda bu haklara korporatif düzende bağlayıcılık tanınmıştır.

Opsiyon hakları başlığı altında kümeleyebileceğimiz, maddede sayılan bu hakların tüm ortakları ve ortaklık organlarını bağlayacak olması, bu hakların muhataplar nezdinde ortaksal birer borç özelliği taşıdığı anlamına gelir¹. Bu durum sermaye koyma borcundan başka bir borcun ortaklara ortağı oldukları limited ortaklıkça yüklendiğini gösterir².

Opsiyon haklarının ortaksal birer borç olduğu kabul edildiğinde, bir sonraki aşamada opsiyon haklarının hangi borç tipine dâhil oldukları tespit edilmelidir. Limited ortaklıklarda ortağın borçları, esas sermaye payı borcunu ödeme yükümlülüğü, sadakat borcu, yan edim yükümlülüğü ve ek ödeme yükümlülüğü şeklinde sınıflandırılır³. Korporatif nitelik taşıyan opsiyon haklarının, hakkın borçlusunu olan ortak açısından bu borç tiplerinden birine dâhil olması beklenir. Aşağıda açıklanacağı üzere, İsviçre hukukunda opsiyon haklarının yan edim yükümlülüğü niteliğinde olduğu kabul edilir⁴. Bu sonuca Türk hukuku açısından gerçekten ulaşıp ulaşılamayacağı, bu çalışmada cevap aranan hukuki sorundur. Zira Türk kanun koyucusu mehaz kanundan bazı noktalarda ayrılmıştır. Bu çerçevede öncelikle opsiyon hakları ve yan edim yükümlülükleri genel hatlarıyla incelenecek, özellikle bu borç tipinin öngörülme şartları ele alınacaktır. Devamında opsiyon haklarının farklı hukuk sistemlerindeki borç niteliği ortaya konulacak ve Türk hukuku yönünden görüşümüz ifade edilecektir.

1 Sandro Germann, *Die personalistische AG und GmbH* (Dike 2015) 335, N. 803.

2 Bu sebeple limited ortaklıklarda, anonim ortaklıklardaki tek borç ilkesinin geçerli olmadığı kabul edilir, bkz. Murat Alışkan, *Limited Şirket Tarihçe Niteliği* (Legal 2013) 114; Arthur Meier-Hayoz et Peter Forstmoser, *Droit suisse des sociétés* (Stämpfli 2015) 722, N. 70.

3 Meier-Hayoz et Forstmoser (n 2) 722 vd.

4 Meier-Hayoz et Forstmoser (n 2) 723, N. 72; Peter Böckli, 'Présentation générale' in Peter Böckli, Roland Ruedin, Andreas von Planta et Nicola Duc (eds), *Le nouveau droit de la Société à responsabilité limitée* (CEDIDAC 2006) 14; Lukas Handschin und Christof Truniger, *Die neue GmbH* (2. Auflage, Schulthess 2006) 37, N. 26; Christian J. Meier-Schatz, 'Die GmbH und die Private AG' in Peter Forstmoser, Lukas Handschin und Christian Meier-Schatz (eds), *Die GmbH und ihre Reform – Perspektiven aus der Praxis* (Schulthess 2000) 123; Carl Baudenbacher, Alexander Göbel und Philipp Speitler, 'Art. 772' in Rolf Watter und Hans-Ueli Vogt (eds), *Basler Kommentar Obligationenrecht II* (4. Auflage, Helbing Lichtenhahn 2012) N. 36a; Hans Rudolf Trüeb, 'Art. 776a' in Marc Amstutz et al. (eds), *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht* (2. Auflage, Schulthess 2012) N. 6; Fernand Chappuis et Michel Jaccard, 'Art. 776a' in Pierre Tercier, Marc Amstutz et Rita Trigo Trindade (eds), *Commentaire Romand – Code des Obligations II* (Helbing Lichtenhahn 2008) N. 7; Reto Berthel, *Das neue GmbH-Recht, die Änderungen von Bestimmungen weiterer Rechtserlasse und die Übergangsbestimmungen aus notarieller und registerrechtlicher Sicht* (Petz 2008) 16; Manfred Küng und Raphaël Camp, *GmbH-Recht: Kommentar* (Orell Füssli 2006) 85, Art. 776a, N. 2; Mirja Ciesiolka, *Die schweizerische GmbH – Das neue Recht* (Handelskammer Deutschland – Schweiz 2008) 67; Fernand Chappuis, *Le nouveau droit de la Sàrl* (Helbing Lichtenhahn 2008) 31; Martin F. Nussbaum, Reto Sanwald und Markus Scheidegger, *Kurzkommentar zum neuen GmbH-Recht* (Cosmos 2007) 20.

II. OPSİYON HAKLARI

A. NİSPİ HAK NİTELİĞİ

Limited ortaklık şirket sözleşmelerinde yer alan opsiyon haklarının korporatif nitelikte olduğunu, tüm ortaklara ve keza ortaklığa karşı ileri sürülebileceğini belirttik. Opsiyon haklarının temel özellikleri bu nitelemenin önemini artırır. Bu özelliklerin ilki, opsiyonların nispi hak niteliğidir.

Nispi haklar, belirli bir kişiye veya sınırlı bir grup hâlindeki belirli kişilere karşı ileri sürülebilen haklardır⁵. Herkese karşı ileri sürülemeyecek olmaları, bu hakları mutlak haklardan ayıran temel özelliktir⁶. Bununla beraber opsiyon hakları şirket sözleşmesinde korporatif şekilde yer alabildiğinden, alelade birer nispi hak olarak görülemezler. Alelade nispi hakların gücünü aşan, adeta tapuya şerh verilmiş haklar gibi⁷ kuvvetlendirilmiş bir nitelikleri vardır. Kanaatimizce burada eşyaya bağlı hak⁸ benzeri bir nitelik taşıyan opsiyon haklarından bahsetmek gerekir⁹. Bu özellikle anlatılmak istenen ise opsiyon haklarının kişiye değil, statüye (diğer bir deyimle esas sözleşmeye) bağlı olduğudur. Yani pay sahibi değişse bile hak değişmeyecek, olduğu gibi kalacak¹⁰ ve opsiyon hakkı tüm paydaşlara karşı ileri sürülebilmeye devam edecektir.

B. YENİLİK DOĞURAN HAK – ALACAK HAKKI AYRIMI

Opsiyon haklarından bahsettiğimizde, sui generis bir sözleşme ile tanınan¹¹ ve sözleşme özgürlüğü prensibinin hakimiyeti altında olan haklar anlaşılır. Bu haklardan temel beklentimiz, ileride vücut bulacak bir hukuki işleme yönelik olarak önceden bazı yetkiler tanımlarımızdır.

Nispi hakların en sık karşılaşılan örnekleri alacak hakları ile yenilik doğuran haklardır¹². Opsiyon haklarının büyük bir kısmını yenilik doğuran hakların oluşturduğu kabul edilir¹³. Yenilik doğuran

- 5 M. Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, *Medeni Hukuk – Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar* (15. Baskı, Vedat 2008) 139.
- 6 Oğuzman ve Barlas (n 5) 138; Rona Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm* (2. Baskı, Vedat 2008) 238.
- 7 Gül Okutan Nilsson, *Anonim Ortaklıklarda Payscaleleri Sözleşmeleri* (Çağa Hukuk Vakfı 2004) 235. Etkisi kuvvetlendirilmiş nispi haklar aynı hak niteliği taşımazlar, fakat bu hakların etki alanı hakka konu malvarlığı unsurunun sonraki maliklerini de kapsar şekilde genişletilmiştir, Oğuzman ve Barlas (n 5) 140; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku* (15. Baskı, Filiz 2012) 253.
- 8 Keza opsiyon haklarının bir türünü oluşturduğunu savunduğumuz yan edim yükümlülüklerinin hakka bağlı borç niteliği taşıdığı öğretilde ifade edilir, bkz. Osman Karaköse, *Limited Şirketlerde Yan Edim Yükümlülükleri* (Seçkin 2022) 58.
- 9 Bir tür eşyaya bağlı borç nitelemesi için bkz. Hediye Bahar Sayın, 'Limited Şirketlerde Yan Edim Yükümlülüğünün Hukuki Niteliği, Hizmet Ettiği Amaç ve Konusu' (2019) 23(1) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 25, 32.
- 10 Serozan (n 6) 243.
- 11 Matthias Casper, *Der Optionsvertrag*, (Mohr Siebeck 2005) 48.
- 12 Oğuzman ve Barlas (n 5) 139.
- 13 Philip Roger Baumann, 'Der Optionschein auf Namenaktien Dritter' (Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde, Die hohe juristische Fakultät der Universität Basel, 1988) 12; Christof Helbling, *Mitarbeiteraktien und Mitarbeiteroptionen in der Schweiz* (2. Auflage, Schulthess 2003) 153; Vedat Buz, *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar* (Yetkin 2005) 162. 1920'ler ve devamında yenilik doğuran haklar doktrini yerleşmeden önce opsiyon haklarının niteliği tartışmalıydı ve öğretilde bu kurumu anlatmak için uzun süreli icap; icap sözleşmesi; ön sözleşme görüşlerinden yararlanılmaktaydı,

haklar, Buz tarafından şöyle tanımlanır¹⁴: “Tek taraflı bir hukuki işlem ile bir hukuki ilişkiyi kurmak, içeriğini değiştirmek veya sona erdirmek suretiyle başka bir şahsın hukuk alanında değişiklik meydana getirebilme yetkisi veren haklar”.

Yenilik doğuran haklar geniş bir hak grubunu kapsar ve her bir grubun sahip olduğu özellikler değişebilir. Bununla birlikte, yenilik doğuran hakların bazı ortak temel özellikleri vardır. Öncelikle, bu hakların kullanımı kural olarak şarta bağlanamaz¹⁵. Fakat bu kabulün arkasında muhatabı koruma düşüncesi bulunduğundan¹⁶, bu düşünceyle çatışmadığı oranda yenilik doğuran hakların şarta bağlanmasına izin verilir. Hakkın kullanımının geçerli bir şekilde şarta bağlanabilmesi, özellikle şartın gerçekleşmesinin muhatabın iradesine bağlandığı hâllerde söz konusu olur. Bu duruma örnek olarak, muhatabın temerrüde düşmesinin geciktirici şart olarak tanınması verilir¹⁷.

Yenilik doğuran hakların diğer bir özelliği, zamanaşımına uğramaması; ancak sürenin sonunda hakkın düşecek olmasıdır¹⁸. Burada hatırlatmak gerekir ki, hak düşürücü süre yenilik doğuran hakkın kullanımına ilişkindir; bir kez hak kullanıldıktan ve yeni bir hukuki işlem (çoğu ihtimalde sözleşme) meydana getirildikten sonra artık zamanaşımı söz konusu olur¹⁹.

Kural olarak, yenilik doğuran haklar kullanılmakla sona ererler. Tanıdıkları yetki tek seferliktir²⁰. Bağımsız bir hukuki işlemin kurulmasına hizmet ederler; beyanın karşı tarafa varması ile bu etki gerçekleşir ve neticeten yenilik doğuran hak ortadan kalkar. Bu durumun önemli bir sonucu, yenilik doğuran hakların kullanıldıktan sonra geri alınamamasıdır^{21, 22}. Tüm bu sebep – sonuç ilişkisine rağmen opsiyon hakkını doğuran opsiyon sözleşmesi ile hakkın kullanılmasının sonucu olan sözleşmenin bağımsız hukuki işlemler olduğu unutulmamalıdır²³.

Bu noktada sorulması gereken, tüm opsiyonların yenilik doğuran hak niteliği taşıyıp taşımadığıdır. Opsiyon hakkı TTK’da tanımlanmış değildir. Kanun bu kavramın içerdiği haklardan bazılarını sınırlı olmayan şekilde saymakla yetinir. Bu noktada opsiyon haklarının nispi niteliği hatırlanmalıdır. Ne opsiyon hakları ne de bunların kullanılmasyla meydana getirilen alacak hakları sınırlı sayı ilkesine

bunlar hakkında bilgi için bkz. İsmail Kırca, *Hukuki Yönüyle Borsa Opsiyon İşlemleri* (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2000) 187 vd.; Casper (n 11) 35 vd.

14 Buz (n 13) 57.

15 Oğuzman ve Barlas (n 5) 145. Dikkat etmek gerekir ki, burada şarta bağlanan, hakkın doğması değil, hakkın kullanılmasıdır. Yani, hak sahibinin hukuki işleme etki edecek beyanının aynı zamanda bir şart içermesi ve bu etkinin şart ile gerçekleşmesi durumudur.

16 Buz (n 13) 259.

17 Oğuzman ve Barlas (n 5) 145; Buz (n 13) 259.

18 Oğuzman ve Barlas (n 5) 145.

19 Buz (n 13) 265, 397.

20 Oğuzman ve Barlas (n 5) 146; Buz (n 13) 395.

21 Oğuzman ve Barlas (n 5) 146; Helbling (n 13) 160; Buz (n 13) 257. *Buz*, geri alınamama özelliğinin temel sebebinin, muhatabın korunması olduğu görüşündedir. Opsiyon hakları için açıkça bu yönde İsmail Esin, ‘Pay Alım ve Satım Opsiyonları ve Hükümleri’, *Prof. Dr. Hamdi Yasama’na Armağan* (On İki Levha 2017) 303.

22 Geri alınamama kuralının bir dogma olarak kabulünün doğru olmadığı, bu kuralın istisnaları bulunduğu hususunda Buz (n 13) 443 vd.

23 Casper (n 11) 48.

tabidir. Hem kanunî düzenlemenin yokluğu hem sınırlı sayı ilkesinin geçerli olmasını gerektiren herhangi bir sebebin bulunmaması, opsiyon haklarının çerçevesinin genişletilebileceğini gösterir. Zira tüm bu haklar nispi nitelikte olduğundan, üçüncü kişilere karşı hak sahibine sağladıkları olanaklar da benzerdir²⁴.

Gerçekten, tek taraflı irade beyanı ile bir borçlar hukuku sözleşmesine etki edilebilmesi son derece nitelikli bir imkân olsa da aynı amaçlara başka haklar ile de ulaşılabileceğini düşünmek gerekir. Sözleşme özgürlüğü prensibi aynı zamanda müzakere imkânı yaratır. Keza bir kimsenin yenilik doğuran hakkın muhatabı olmak istememesi, ancak alelade bir alacak hakkının borçlusu olmayı kabul etmesi olasıdır.

Hakkın kullanılmasıyla yaratılan hukuki durumu ve sonuçları incelediğimizde, yine yenilik doğuran haklara tam bağlılığın gerekli olmadığı anlaşılır. Yenilik doğuran hakların kullanılması ile sözleşme kurulur; diğer opsiyon haklarında ise öncelikle iradelerin uyumu aranır. Muhatabın hareketsiz kaldığı ihtimalde eğer bir yenilik doğuran hak söz konusu ise, öncelikle aynen ifa davası açmak ve bu yönde bir hüküm almak gerekecektir. Zira hakkın konusu çoğu hâlde ilamlı icra yoluna başvurmayı zorunlu kılar²⁵. Eğer bir alacak hakkı söz konusu ise, sözleşmenin kurulmasını sağlayacak irade beyanının eksikliği mahkeme yardımıyla tamamlanacak²⁶ ve geçerli bir sözleşme meydana getirildikten sonra ifayı talep etmek gerekecektir. Akabinde yine ilamlı icra yoluna başvurulur. Her iki ihtimalde de dava açılması ve ilamlı icra takibine konu edilebilecek nitelikte karar alınması gerektiğinden, pratikte iki hak grubu da hak sahibine benzer imkânlar sağlar. Bu sebeple, alacak hakkı niteliğindeki hakları opsiyon haklarının kapsamından dışlamayı cebri icra imkânlarını öne sürerek desteklemek de kanaatimizce mümkün değildir.

Anılan nedenlerle opsiyonların sadece yenilik doğurucu niteliktekilerden ibaret olmadığı, alacak hakkı niteliğinde opsiyonların da bulunabileceği kabul edilmelidir. Bize göre opsiyon hakları, (1) hak sahibine tek taraflı irade beyanıyla sözleşmesel düzlemde etki edebilme yetkisi veren haklar ile (2) hakkın muhatabına sözleşme kurma iradesi taşıyan beyanlarda bulunma borcu yükleyen haklar bütünüdür. Aşağıda opsiyon haklarının türleri bu ayrım gözetilerek açıklanacaktır.

C. TTK M. 577/1-B UYARINCA KAPSAM

Limited şirket ortakları kendi aralarında akdedecekleri sözleşmelerde farklı tipte opsiyonlara yer verebilir. Ortakların kendi aralarında akdettikleri ve borçlar hukuku sözleşmesi niteliğindeki işlemlerde opsiyon hakkının konusu taraflarca serbest şekilde tespit edilir. Şirket sözleşmesinde öngörülebilir opsiyon haklarının hangileri olduğu ise TTK m. 577/1-b'de belirtilmiştir.

24 Ünal Tekinalp, 'Anonim Ortaklık Payının Alım, Önalım, Geriyealım ve Benzer Haklara Konu Olması Sorunu', *Medeni Kanun 50. Yıl Sempozyumu I. Tebliğler* (Fakülteler Matbaası 1978) 306.

25 Gül Okutan Nilsson ve Oğuz Atalay, 'Anonim Ortaklık Paysahipleri Sözleşmelerinde Öngörülen Pay Alım ve Satım Opsiyonlarının Hukuki Niteliği ve Cebri İcrası' iç Ömer Teoman (ed), *Hüseyin Ülgen'e Armağan Birinci Cilt* (Vedat 2007) 416.

26 Bu davada ilk aşamada hâkimin kararı irade beyanının yerine geçecek ve asıl sözleşmeyi kuracaktır (M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I* (13. Baskı, Vedat 2015) 189 vd., N. 591).

Mezkûr hüküm şöyledir: “Ortaklara veya şirkete, esas sermaye payları ile ilgili olarak önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım hakları tanınması.” Söz konusu bent düzenlenmesinde birtakım haklar sayılmış, ancak bu hakların içeriği ile ilgili bilgi verilmemiştir. Bu durum iki temel tartışmayı doğurmaktadır. İlk tartışma önerilmeye muhatap olma hakkının anlamı üzerinedir. İkinci tartışmaya maddedeki sayımın sınırlı olup olmadığı eksenindedir.

1. Önerilmeye Muhatap Olma Hakkının İçeriğinin Belirlenmesi

TTK m. 577/1-b’de geçen önerilmeye muhatap olma hakkından TTK m. 466’da da bahsedilir. İsviçre hukukuna bakıldığında, TTK m. 577/1-b hükmüne karşılık gelenin OR Art. 776a/I-2; TTK m. 466 hükmünün mehzazının ise OR Art. 653c olduğu anlaşılır. Şarta bağlı sermaye artırımında pay sahiplerinin korunması amacıyla getirilen bu hükümde, çıkarılacak borçlanma araçlarının öncelikle pay sahiplerine önerilecek olması pay sahiplerinin bir hakkı olarak kabul edilmiş ve bu hakka önerilmeye muhatap olma hakkı denilmiştir²⁷.

Her iki maddedeki ifade tercihleri öğretilerde eleştiriyile karşılaşır. Örneğin Pulaşlı, TTK m. 466’daki “önerilmeye muhatap olma hakkı” yerine “değiştirme ve alım hakkı içeren borçlanma araçlarını öncelikle alma hakkı” kavramını önerir²⁸. Şartlı sermaye artırımına ilişkin TTK m. 466/2’de önerilmeye muhatap olma hakkından bahsedilmiş ise de hükmün karşılığı olan OR Art. 653/II Almanca metinde Vorwegzeichnungsrecht kavramını kullanır²⁹. Söz konusu fıkranın Fransızca metninde “Bu hak...” şeklinde çeviri tercih edilmişse de 3. fıkradan anlaşıldığı üzere kullanılan Fransızca karşılık droit de souscrire préalablement olmuştur. TTK m. 577/1-b hükmündeki önerilmeye muhatap olma hakkı kavramı ise Almanca metinde Vorhandrecht, Fransızca metinde droit de préférence şeklindedir.

Yukarıda ifade edilen kavramları keskin çeviriler ile ayırmak mümkün değildir; zira tüm kavramlarda belli bir hakkın öncelikle bazı kişilere sunulması, belli bir gruba öncelik tanınması olgusu vardır. Ancak bu yakınlığa rağmen mehzaz kanunda farklı kavramlar tercih edilmiştir.

Kanaatimizce aynı yolun Türk Ticaret Kanununda da izlenmesi ve TTK m. 577/1-b ile m. 466 metinlerinde farklı kavramların tercih edilmesi isabetli olurdu. Tekinalp, 1978 tarihli makalesinde Vorhand kelimesini öncelik olarak çevirmiştir³⁰. Yakın tarihli eserlerde ve yargı kararlarında da

²⁷ Erdoğan Moroğlu, *Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı* (3. Baskı, Vedat 2015) 406; Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Serhi* (4. Baskı, Adalet 2022) 2529.

²⁸ Pulaşlı (n 27) 2530; 3071, dn. 63a. Burada yazar TTK m. 577’deki önerilmeye muhatap olma hakkının, devirden önce diğer ortaklara önerme olarak anlaşılması gerektiğini belirtir.

²⁹ Kanaatimizce bu ifadenin daha yerinde tercümesi “*öncelikle taahhüt etme hakkı*” olacaktır. Zira bu bağlamda Almanca “*zeichnen*” fiili “*taahhüt etmek*” anlamında kullanılmaktadır. “*Vorweg*” ifadesi ise “*diğerlerinden önce*” anlamındadır. İsviçre kanun koyucusunun bu ifadeden muradı pay sahibine diğer herkesten önce ilgili “*taahhütte*” bulunma hakkının verilmesidir.

³⁰ Tekinalp (n 24) 349.

öncelik hakkı tabirine rastlanır³¹. Bunun dışında öncelikle alım hakkı³², satın almada öncelikli olma hakkı³³ ve satın almada öncelik hakkı³⁴ gibi farklı çeviriler de yapılır.

Bize göre önerilmeye muhatap olma hakkı şartlı sermaye artırımına ilişkindir. TTK m. 577/1-b'de ifade edilmek istenen ise farklı bir haktır. Burada doktrini takiben 'öncelik hakkı' tabirinin kullanılabilceği görüşündeyiz. Her hâlükârda TTK m. 577/1-b nezdinde yapılacak ifade değişikliği ile sorunun çözüme kavuşturulması isabetli olacaktır.

2. Kanuni Düzenlemenin Tahdidi Olup Olmadığı

Tartışılması gereken ikinci husus, TTK m. 577/1-b'deki sayımın tahdidi olup olmadığıdır. TTK m. 577'nin gerekçesinde "İşte 577'nci madde bu kayıtları sınırlı sayıda (numerus clausus) göstermektedir." denilir. Bu ifadeye dayanan öğreti maddede sayılan kayıtların sınırlı sayıda gösterildiğini savunur³⁵. Bize göre bu ifade, TTK m. 577'deki 14 bentte sayılan düzenleme konularını ilgilendirir. Buna göre maddeyi oluşturan 14 bent sınırlı sayıdadır ve on beşinci bir hak türünün eklenmesi mümkün değildir. Daha doğru bir ifadeyle, on beşinci bir hak türünün şirket sözleşmesinde öngörülmek suretiyle ortaksal niteliğe kavuşturulması mümkün değildir. Fakat bu başlık altındaki tartışma, yeni bir hak türünü korporatif düzene taşımayı hedeflemez. Daha ziyade hâlihazırda hükmün (b) bendinde sayılmış olan opsiyon haklarının kapsamını tespit ve buna dönük yorum faaliyetinin sınırlarıyla ilgilenir. Anılan nedenle gerekçedeki ifadenin bu tartışmaya etki etmediği görüşündeyiz.

Bununla beraber, en dar yorumun kabulü hâlinde dahi TTK m. 577/1-b'deki sayım uygulamada karşılaşılan birçok opsiyon düzenlemesini yine de kapsar. Drag-along gibi doğrudan metinde sayılmayan bazı opsiyonlar niteliği itibarıyla kapsama dâhildir. Zira öğretilerde bu hak, üçüncü kişi lehine şarta bağlı alım hakkı olarak sınıflandırılır³⁶. Alacak hakkı niteliğindeki öncelik hakkının birçok alt görünümünün bulunması da bu görüşümüzün diğer bir gerekçesidir.

Bununla beraber satım hakkı TTK m. 577/1-b'de sayılmamıştır. Bu nedenle tartışma önemini korur. Satım hakkı, bir kimseye sahip olduğu hakları tek taraflı irade beyanıyla kurduğu sözleşme uyarınca devretme imkânı verir. Maddede sayılan haklar ile aynı sonuca tamamen zıt bir başlangıç noktasından ulaşan satım hakkı, madde lafzında yer alan haklardan birinin kapsamında görülemez. Bu nedenle sayımın tahdidi olup olmadığını tartışmak gerekir.

31 Yargıtay 11 HD, E 1994/7138 K 1995/1522, 23.02.1995. Kararın metni için bkz. Erdoğan Moroğlu, 'Anonim Ortaklık Anasözleşmesi ve Hukuki Niteliği' iç Nami Barlas, Abuzer Kendigelen ve Suat Sarı, *M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan* (Beta 2000) 527; Sinan H. Yüksel, 'Paysahipleri Sözleşmeleri' (Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi 2003) 131, dn. 355; Okutan Nilsson (n 7) 210 vd.

32 Moroğlu, 'Anonim Ortaklık Anasözleşmesi' (n 31) 525.

33 Murat Yusuf Akın, *Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler* (1. Basıdan Tıpkı Bası, Vedat 2014) 215.

34 Ali Murat Sevi, *Anonim Ortaklıkta Payın Devri* (3. Baskı, Seçkin 2014) 60.

35 Pulaşlı (n 27) 3072.

36 Peter Forstmoser und Marcel Küchler, *Aktionärbindungsverträge* (Schulthess 2015) 412. *Tag along* ve satım hakkı arasındaki ilişki bakımından aynı yönde Damian Fischer, *Änderungen im Vertragsparteienbestand von Aktionärbindungsverträgen* (Dike 2009) 99.

Limited ortaklıklarda opsiyon hakları esas sermaye payının devrine yarar. Korporatif opsiyon haklarının aynı zamanda mevcut ortaklık yapısının korunmasına veya şirketin başka şirketlerin hâkimiyeti altına girmesinin engellenmesine hizmet etmesi aranır. Satım hakları da bu amaçlara hizmet edebilir. Zira satım hakkının muhatabı aynı şirketteki başka bir ortak ya da ortaklığın kendisi ise şirketin ortak(lık) yapısı aynı kalacaktır. Buna ek olarak, satım hakkı hem hak sahibine şirketten çıkma hakkını hem de şirkete yeni ortak girmesine engel olma ve bu şekilde yabancılaşmayı önleme fırsatını aynı anda sunabilir. Serbest piyasada hiçbir alıcının bulunmadığı ve esas sermaye paylarını satmanın herhangi bir sebepten gereklilik arz ettiği durumlarda satım hakkı özellikle faydalıdır³⁷.

Satım hakkı ile diğer opsiyonlar arasındaki benzerlik yöntemde de kendini gösterir. Hakkın konusu, esas sermaye payının devridir. Bu nedenle opsiyonlar arasında ayırım yapmayı gerektirecek herhangi bir menfaatin bulunmadığı, satım hakkının da alım hakkı gibi ortaksal nitelik taşıyabileceği ve TTK m. 577/1-b'deki sayımın sınırlı olmadığı görüşüdeyiz.

D. TÜRLERİ

Yukarıda yer alan açıklamalar ışığında, limited ortaklıklarda korporatif nitelik taşıyabilen çeşitli opsiyon türleri söz konusu olacaktır. Bunlar ismen (1) öncelik hakkı, (2) alım hakkı, (3) önalım hakkı ve (4) satım hakkı şeklinde sıralanabilir. Fakat her bir opsiyonun alt türleri de mevcuttur. Aşağıda sırasıyla bu haklar ve alt ayrımları incelenecektir.

I. Öncelik hakkı (Vorhandrecht)

Öncelik hakkı, hakkın muhatabına, daha doğrusu borçlusuna, sahip olduğu payları öncelik hakkı sahibine teklif etme borcu yükler³⁸. Bu teklif hukuki anlamda bazen öneri, bazen ise öneriye davet

37 Belirtmek gerekir ki, böylesi durumlarda alıcı ortağın dezavantajlı bir durumla karşı karşıya kalma riski vardır. Zira alıcı bulunamıyor olması şirket işlerinin kötü gidişle vb. tercih edilmeyen sebeple ilgili olabilir. Buna ek olarak şirket değerindeki ciddi artışlar sebebiyle alıcıların gerekli likiditeyi sağlayamaması da ihtimal dâhilindedir, bkz. Peter Böckli, 'Aktionärbindungsverträge mit eingebauten Vorkaufs- oder Kaufsrechten und Übernahmepflichten' in Jean Nicolas Druet, *Rechtsfragen um die Aktionärbindungsverträge* (Schulthess 1998) 67. Bu sebeple satım hakkının kullanımının hak sahibinin iradesi dışında, alıcının taşıdığı ekonomik riskleri de dikkate alan bazı şartlara bağlanması ve gerekli ölçüde sınırlandırılması önerilir, bu yönde Françoise Martin, *Sociétés anonymes de famille* (2ème édition, Schulthess 2013) 258 vd. İsviçre uygulamasında bir veya birden fazla geciktirici şartın öngörüldüğü yönünde Olivier Bloch, *Les conventions d'actionsnaires et le droit de la société anonyme* (Schulthess 2006) 302.

38 Tamer Bozkurt, *Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlandırılması (Bağlam) – Die Vinkulierung –* (On İki Levha 2016) 256; Hans Caspar von der Crone, *Aktienrecht* (Stämpfli 2014) 695; Theodor Lang, *Die Durchsetzung des Aktionärbindungsvertrags* (Schulthess 2003) 34; Viviane Premand, *Les sociétés de famille dans les formes de la société anonyme et à responsabilité limitée* (Schulthess 2010) 75, N. 285; Madeleine Simonek, Thomas Gächter und Karin Müller, *Unternehmensrecht I: Gründung und Aufbau, Sanierung und Liquidation* (2. Auflage, Schulthess 2013) 186, N. 68; Sercan Uçar, *Anonim Şirket Paylarının Devrinde Önalım ve Öncelik Hakları* (On İki Levha 2017) 50; Forstmoser und Küchler (n 36) 395; Akın (n 33) 215; Okutan Nilsson (n 7) 210; Okutan Nilsson ve Atalay (n 25) 410; Nussbaum, Sanwald und Scheidegger (n 4) Art. 776a, N. 5; Yüksel (n 31) 131; Berthel (n 4) 16, N. 83; Thomas Herzog, *Kauf und Verkauf von KMU in der Schweiz* (Dike 2013) 78; Martin (n 37) 256; Ruedi Bürgi, *Möglichkeiten des statutarischen Minderheitenschutzes in der personalistischen AG* (Schulthess 1987) 31; Markus Steinmann, *Präventive Abwehrmaßnahmen zur Verhinderung unfreundlicher Übernahmen mit Mitteln des Aktienrechtes* (Rüegger 1989) 109; Monika Hintz-Bühler,

niteliğindedir. Bazen ise her iki nitelikten de yoksun şekilde, kendisine sonuç bağlanan bir tür bilgilendirme görevi görür.

Öncelik hakkı yenilik doğuran hak değildir; bir tür alacak hakkıdır³⁹. Alacak hakları içerisinde hangi türe gireceği söz konusu öncelik hakkının unsurları incelenerek tespit edilmelidir. Zira öncelik hakları duruma göre yapma borcuna karşılık gelebileceği gibi, bazı ihtimallerde yapmama borcuna da karşılık gelebilir⁴⁰. Ancak her hâlükârda mevcut olan, iki tarafın da irade beyanında bulunmasına gerek duyulmasıdır. Bu yönüyle öncelik hakları, diğer opsiyon haklarına göre daha zayıf kalır⁴¹. Fakat aynı özellik nedeniyle, şirket sözleşmesinde devre ilişkin tüm esaslı unsurların belirlenmiş olmasına gerek yoktur. Bedel gibi bazı unsurlar tarafların irade beyanlarına bırakılabilir.

Öncelik hakları sınıflandırılırken iki ayrı özellik dikkate alınır. Kapsama göre yapılan ayrımında sınırsız ve sınırlı opsiyonlardan bahsedilir. Bu ayrımın temelinde yatan unsur, opsiyon hakkı vasıtası ile kurulan sözleşmedeki karşı edimdir. Satış fiyatının belirlenme yöntemi opsiyon şartında ya da sözleşmesinde miktar olarak belirlenmemiş ise söz konusu hakkın sınırsız (unlimitiert) opsiyon hakkı olduğu kabul edilir. Sınırlı (limitiert) opsiyon haklarında ise satış fiyatını düzenleyen hükümlere opsiyon hakkını kuran işlemde yer verilir ve böylece üçüncü kişiyi ilgilendiren gelişmelerden bağımsız şekilde karşı edim belirlenir⁴². Sınırlı opsiyon hakları da kendi içinde mutlak ve nispi olmak suretiyle ikiye ayrılır. Mutlak sınırlı haklarda, satış fiyatı ya rakamsal olarak belirlenmiştir ya da rakamı doğrudan belirlemeye imkân tanıyan bir ifade vardır. Nispi sınırlı haklarda ise yeterli belirlenme sağlanmış olmakla birlikte, esasen rakama değil, formüle yer verilir⁴³. Hukuki işlemin akdi için gerekli yeterliliği sağlayan formül uyarınca opsiyon hakkının kullanımı akabinde hesap yapılacak ve satış fiyatı ortaya çıkacaktır.

Diğer ayrım ise öncelik hakkının içeriğini ilgilendirir. Buna göre borçlu bazen öneride, bazen kabulde, bazen bu derece hukuki etkisi bulunmayan bir teklifte bulunur.

Öneride öncelik hakkında, paylarını satmak isteyen ortak, sahip olduğu esas sermaye paylarını öncelikle hak sahibine önermelidir. Bu teklif TBK m. 3 anlamında öneri niteliği taşır ve hak sahibinin kabul beyanında bulunması ile devir sözleşmesi kurulur⁴⁴. Diğer ihtimalde hak sahibi

Aktionärbindungsverträge (Stämpfli 2001) 89.

39 Moroğlu, 'Anonim Ortaklık Anasözleşmesi' (n 31) 522; Forstmoser und Küchler (n 36) 395; Bürgi (n 38) 31. Karş. hakkın yenilik doğurucu şekilde de kurgulanabileceği yönünde Uçar (n 38) 51.

40 Forstmoser und Küchler (n 36) 395.

41 Bu zayıflığın giderilmesi için öncelik hakkının alım hakkı ile desteklenmesi önerilir. Bu öneriye göre, öncelik hakkına ilişkin düzenlemelere riayet edilmiş olması, alım hakkının geciktirici şartı olarak kurgulanmakta ve öncelik hakkının ihlâl edildiği durumlarda adeta bir ceza hükmü gibi alım hakkından faydalanılmaktadır; bu öneri için bkz. von der Crone (n 38) 695.

42 Akın (n 33) 215; Forstmoser und Küchler (n 36) 377, 396; Lang (n 38) 33. Önalım ve alım hakları için aynı yönde Martin (n 37) 253; Steinmann (n 38) 107; Manfred Küng und Isabel Hauser, *GmbH: Gründung und Führung der Gesellschaft mit beschränkter Haftung* (Helbing Lichtenhahn 2005) 23, N. 85; Simonek, Gächter und Müller (n 38) 185, N. 67; Bloch (n 37) 299; Hintz-Bühler (n 38) 89.

43 Forstmoser und Küchler (n 36) 378.

44 Bozkurt (n 38) 257; Okutan Nilsson (n 7) 212; Yüksel (n 31) 133 vd.; Forstmoser und Küchler (n 36) 396; Esin (n 21) 291; Bloch (n 37) 300; Sevi (n 34) 61; Uçar (n 38) 54.

kabul beyanında bulunmayı reddeder. Bu durumda borçlu, üçüncü kişiler ile serbestçe sözleşme akdedebilecektir⁴⁵. Ancak hak sahibi kabul beyanında bulunmamış olsa bile borçlu, esas sermaye paylarını öncelik hakkı sahibine yaptığı öneridekinden daha kötü şartlarla, bu bağlamda örneğin daha düşük fiyatla satamayacaktır⁴⁶. Aksinin kabulü teklifte öncelik hakkını anlamsızlaştıracağından, bu özellik hakkın doğasından kaynaklanır. Gerçekten aksi ihtimalde borçlu, gerçek değer çok üstünde öneride bulunmak suretiyle borcunu yerine getirebilecek ve kabul beyanının yokluğunda gerçek değere ya da daha az bedele paylarını serbestçe devredebilecektir. Bu sebeple ilgili düzenleme bu yasaklamaya açıkça yer vermemiş olsa bile, öngörülen hakkın öncelik hakkı olduğu söylenebildiği ölçüde aynı sonuca ulaşılmalı ve borçlunun teklifteki şartlardan daha kötü şartlarla sözleşme akdedemeyeceği kabul edilmelidir.

Açıklanan sistemde sınırı çizen, öneriye konu sözleşme şartlarıdır. Yukarıdaki sistem bir kere işletildikten sonra, eğer payların üçüncü kişiye daha kötü şartlarla devredilebilmesi isteniyorsa bu sefer tekrar bir öneride bulunulmalı ve opsiyon hakkı sahibine tekrar irade beyanı açıklamasında bulunma hakkı tanınmalıdır. Öncelik hakkından beklenen fayda ancak bu şekilde sağlanabilir. Opsiyon hakkı sahibinin teklifi kabul etmeyip karşı teklifte bulunması hâlinde dahi aynı kural izlenmelidir. Örneğin, 100 birimlik öneriye karşılık opsiyon hakkı sahibince 60 birim önerilmiş, fakat şimdi 80 birim karşılığında payların devri düşünülüyorsa, opsiyon hakkını tekrar işletmek gerekir. Opsiyon hakkı sahibinin, 60 birimden daha aleyhe şartları asla kabul etmeyeceği veya teklif ne olursa olsun hakkını kullanmayacağı yönündeki ve benzer içerikteki irade açıklamaları ise somut olaya göre yorumlanmalıdır. Bu yöndeki açıklamalara opsiyon hakkını tekrar işletmeyi gereksiz kıldığı ölçüde sonuç bağlanmalıdır. Buna karşılık, üçüncü kişi ile akdedilecek sözleşme daha iyi şartlar, misal olarak daha yüksek bir satış bedeli içeriyorsa kabul beyanının yokluğunda opsiyon hakkı borçlusunu serbestçe işlem yapabilecektir.

Kabulde öncelik hakkında ise hakkın borçlusunun iki temel borcu bulunur. İlk borca göre, esas sermaye payını devretmek isteyen opsiyon hakkı borçlusunu bu niyetinden hak sahibini haberdar etmekle yükümlüdür. Bu haberin ertesinde hak sahibi öneride bulunduğu takdirde bu öneriye karşılık gelen kabul beyanında bulunmak ise, kabulde öncelik hakkından doğan ikinci borçtur⁴⁷. Burada sırasıyla muhatabın öneriye daveti, hak sahibinin icabı ve yine muhatabın kabul beyanı söz konusudur. Muhatabın kabul beyanı TBK m. 3 anlamındadır ve devir sözleşmesini kurar.

Üçüncü olarak bazen borçlunun beyanı ne öneri özelliği taşır ne de kabul etkisi gösterir. Bu durumda opsiyon hakkı borçlusunu sadece basit bir teklifte bulunmakla yükümlüdür. Teklife yönelik olarak borçlu, hak sahibini devre ilişkin niyetinden haberdar etmek ve ona öneride bulunma fırsatı tanımak borcu altındadır⁴⁸. Hak sahibi bu teklif karşısında öneride bulunduğu takdirde dahi opsiyon hakkı borçlusunu serbestliğini korur, onu öneriyi kabul etmeye zorlayan herhangi bir borç yoktur.

45 Forstmoser und Küchler (n 36) 396; Hintz-Bühler (n 38) 90; Bloch (n 37) 300; Uçar (n 38) 54.

46 Okutan Nilsson (n 7) 212.

47 Akın (n 33) 215; Simonek, G chter und Müller (n 38) 186, N. 68; Okutan Nilsson (n 7) 212; Bozkurt (n 38) 257 vd.; Bloch (n 37) 301; Martin (n 37) 257; Uçar (n 38) 55. Bu hakka İngilizce terminolojide “right of first refusal” denilmektedir.

48 Forstmoser und Küchler (n 36) 396; Akın (n 33) 215; Okutan Nilsson (n 7) 211; Hintz-Bühler (n 38) 90; Bloch (n 37) 301; Martin (n 37) 257; Bozkurt (n 38) 256. Bu hakka İngilizce terminolojide “right of first offer” denilmektedir.

Teklifte öncelik hakkının temel etkisi, üçüncü kişilerle sözleşme akdedileceği vakit kendini gösterir. Zira borçlu, hak sahibinin önerisini reddettiği takdirde, artık aynı ya da daha kötü şartlar altında esas sermaye paylarını devredemeyecektir⁴⁹. Buna karşılık eğer üçüncü kişi hak sahibinin önerisinden daha iyi bir öneri sunarsa borçlu ortak bu öneriyi kabulde serbesttir. Opsiyon hakkına konu esas sermaye payları hak sahibinin önerdiğinden daha iyi şartlarla devredilecekse teklifte öncelik hakkı devre engel olmaz⁵⁰.

2. Alım Hakkı (Kaufrecht)

Alım hakkı, bir yenilik doğuran haktır. Limited ortaklıklarda bu hak, opsiyon hakkı sahibine belirli bazı esas sermaye paylarını tek taraflı irade beyanında bulunarak devralma imkânı veren hak olarak tanımlanabilir⁵¹. Alım hakkının yukarıda açıkladığımız öncelik hakkından farkı, tek taraflı irade beyanı ile devir sözleşmesinin kurulabilmesidir. Alım hakkı, muhatabın devre yönelik niyetini ve bununla bağlantılı olarak üçüncü bir kişinin varlığını aramadığından, sadece sınırlı kapsamda öngörülebilir; diğer bir ifadeyle esaslı unsurların opsiyon şartında kararlaştırılması gerekir. Bunun yanında alım hakkının hem öncelik hakkından hem de aşağıda inceleyeceğimiz önalım hakkından ayrılan tarafı, muhatabın esas sermaye paylarını satma niyeti olmasa bile kullanılmak suretiyle sonuç doğurmasıdır⁵².

Her ne kadar alım hakkının şarta bağlanması yönünde zorunluluk bulunmasa da⁵³ somut olayda genellikle hakkın bir şarta bağlandığı görülür. Bu, esasen menfaatler dengesinden kaynaklanır. Hukuki işlemin taraflarınca serbestçe belirlenmiş herhangi bir olay şart olarak seçilebilir, meğerki söz konusu şart muhatabın üçüncü kişiyle akdedeceği devir sözleşmesi olsun; zira bu ihtimalde hakkın alım hakkı değil, önalım hakkı olduğunu kabul etmek gerekir⁵⁴.

Alım hakkının uygulamada call option ve drag-along isimleriyle anılan iki türü bulunur. Esasen call option terimi yukarıda açıklanan özellikleriyle alım hakkını karşılar. Drag-along söz konusu olduğunda ise esas sermaye paylarını satmak ve aynı zamanda bu satıştan mümkün olduğunca fazla kâr elde etmek isteyen bir hak sahibi ortak vardır. İşte bu hak sahibi ortağın, kendi bulduğu üçüncü kişi ile satış sözleşmesi akdetmeye diğer ortakları (opsiyon hakkının muhatabları) zorlayabilmesi

49 Simonek, Gächter und Müller (n 38) 186, N. 68; Okutan Nilsson (n 7) 211; Hintz-Bühler (n 38) 90. Ayrıca bkz. Uçar (n 38) 53, yazar bu hakkı teklifte öncelik hakkı olarak niteler.

50 Forstmoser und Kuchler (n 36) 397; Okutan Nilsson (n 7) 211; Esin (n 21) 292; Sevi (n 34) 61 vd.

51 Akın (n 33) 214; Okutan Nilsson (n 7) 225; Sevi (n 34) 58; Forstmoser und Kuchler (n 36) 401; Berthel (n 4) 16, N. 85; Nussbaum, Sanwald und Scheidegger (n 4) Art. 776a, N. 5; Küng und Hauser (n 42) N. 86; Lang (n 38) 35; Herzog (n 38) 78; Premand (n 38) 75, N. 283; Simonek, Gächter und Müller (n 38) 185, N. 66; Baumann (n 13) 12; Esin (n 21) 279; Bürgi (n 38) 30; Steinmann (n 38) 109; Kırcı (n 13) 37; Bozkurt (n 38) 260; Okutan Nilsson ve Atalay (n 25) 412; Hintz-Bühler (n 38) 88; Martin (n 37) 254; Bloch (n 37) 299.

52 Forstmoser und Kuchler (n 36) 401.

53 Lang (n 38) 35; Forstmoser und Kuchler (n 36) 402. Tanımda şart unsuruna yer veren Baumann (n 13) 12.

54 Forstmoser und Kuchler (n 36) 402. Bu duruma bağlı olarak, önalım hakkının şartlı alım hakkı olduğu da söylenir (Bozkurt (n 38) 260).

hakkı, birlikte satmaya / satışa zorlama hakkı, çekme hakkı, sürüklenme hakkı, katma hakkı ya da drag-along olarak anılır⁵⁵.

Drag-along üçüncü kişi yararına olup⁵⁶ ilgili opsiyon klozu üçüncü kişi lehine sözleşme niteliğindedir. Zira her ne kadar hak sahibi esas sermaye paylarını daha yüksek fiyata satmak suretiyle ekonomik menfaat elde etmişse de hakkın kullanımı ile sözleşme ilişkisine üçüncü kişinin karşısında muhatap ortaklar da taraf olur. Bu nedenle sürüklenme hakkının kullanılması ile kurulan devir sözleşmesinin devralanı olan üçüncü kişi, opsiyon ilişkisinde lehtar konumundadır. İrade beyanı açıklamasının ortak tarafından yapıldığı düşünülürse burada üçüncü kişi yararına eksik sözleşmeden bahsetmek gerekir.

3. Geri Alım Hakkı (Rückkaufsrecht)

Geri alım hakkı TTK'nın limited ortaklıklara ilişkin hükümlerine alt komisyon tarafından eklenmiştir. Bir yenilik doğuran hak olan geri alım hakkı, hak sahibine, daha önceden devrettiği esas sermaye paylarını iade alma hakkı verir⁵⁷. Burada da hak sahibi tek taraflı bir irade beyanı ile pay devri sözleşmesini akdetmeyi başaracak; yalnız mezkûr sözleşmenin konusu her hâlükârda daha önceden devrettiği esas sermaye payları olacaktır. Bu yönüyle geri alım hakkı, temelinde belli bir grup esas sermaye payını konu alan, özelliği bir alım hakkıdır.

4. Önalım Hakkı (Vorkaufsrecht)

Limited ortaklıklar bakımından önalım hakkı, esas sermaye paylarının üçüncü kişiye satılması ya da başka bir şekilde devredilmesi hâlinde, hak sahibine esas sermaye paylarının mülkiyetinin kendisine devredilmesini talep etme hakkı veren, yenilik doğuran hak olarak tanımlanabilir⁵⁸.

Önalım hakları iki alt türe ayrılır. Bunlar, adi önalım hakkı ve nitelikli önalım hakkıdır. Adi önalım hakkı, hak sahibi ile hakkın muhatabı arasında akdedilecek olan sözleşmedeki satış fiyatının muhatap

55 Will Fischer, Helke Drenckhan, Michael Gwelessiani und Fabiana Theus Simoni, *Handbuch Schweizer Aktienrecht* (Helbing Lichtenhahn 2014) 190; Gülşah Yılmaz, *Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı (Tag Along & Drag Along Rights)* (On İki Levha 2018) 9; Forstmoser und Küchler (n 36) 411; Esin (n 21) 289; Okutan Nilsson (n 7) 227; Yüksel (n 31) 145; Sevi (n 34) 62 vd. Hakkın muhatabı için bu durum, 'birlikte satma yükümlülüğü' (Mitverkaufspflicht) olarak nitelendirilebilir, bkz. Forstmoser und Küchler (n 36) 411; Martin (n 37) 254.

56 Yılmaz (n 55) 139. Esin, *tag-along* (hisselerini satan kişinin peşine takılıp onunla birlikte hisselerini satma hakkı) için üçüncü kişi yararına sözleşme nitelemesini reddetmiş; ancak *drag-along* için herhangi bir açıklamada bulunmamıştır (Esin (n 21) 288 vd.).

57 Cevdet Yavuz, Faruk Acar ve Burak Özen, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (10. Baskı, Beta 2014) 252; Küng und Hauser (n 42) 23, N. 87; Forstmoser und Küchler (n 36) 406; Steinmann (n 38) 109; Yüksel (n 31) 142 vd.; Sevi (n 34) 58.

58 Forstmoser und Küchler (n 36) 375; Akın (n 33) 215; Okutan Nilsson (n 7) 214; Küng und Hauser (n 42) 23, N. 84; Sevi (n 34) 58; Martin (n 37) 255; Herzog (n 38) 78; Lang (n 38) 34; Premand (n 38) 75, N. 284; Simonek, Gächter und Müller (n 38) 185, N. 67; von der Crone (n 38) 695; Steinmann (n 38) 106; Bozkurt (n 38) 259 vd.; Yüksel (n 31) 138; Bloch (n 37) 300; Fischer (n 36) 62; Okutan Nilsson ve Atalay (n 25) 410 vd. Bu hakka İngilizce terminolojide "right of pre-emption" denilmektedir.

ile üçüncü kişi arasında daha önceden akdedilen satış sözleşmesi dikkate alınarak belirlendiği haklardır⁵⁹. Buna göre devreden ortak esas sermaye paylarını üçüncü kişiye hangi fiyattan devredecek idi ise opsiyon hakkı sahibi de payları aynı fiyattan satın alır. Bu açıklamadan anlaşıldığı üzere adi önalım hakları, sınırsız opsiyon haklarıdır. Nitelikli önalım hakları ise birer sınırlı opsiyon hakkıdır⁶⁰. Buna göre nitelikli (vasıflı-mevsuf) önalım haklarında satış fiyatına ilişkin özellikler ilgili hukuki işlemde belirtilir⁶¹.

Her iki tür önalım hakkı da geciktirici şarta bağlıdır⁶². Söz konusu şart, önalım hakkının kullanılmasına imkân tanıyan olayın (Vorkaufsfall⁶³) gerçekleşmesidir. Bu olay kural olarak muhatabın üçüncü kişiyle bir satış sözleşmesi akdetmesidir. Fakat opsiyon klotunda, hangi hâllerde önalım hakkının kullanılabileceği de kararlaştırılabilir⁶⁴. Örnek olarak, satış sözleşmesi kurmaya yönelik öneride bulunulmuş olması hakkın kullanılması için yeterli addedilebilir⁶⁵.

Kuraldan herhangi bir ayrılma olmadığı takdirde önalım hakkı, esas sermaye paylarının satılması ya da ekonomik bakımdan satışa eş değerde işlemlerin yapılması hâlinde kullanılabilir⁶⁶. Ekonomik bakımdan satışa eşdeğer işlemlere örnek olarak, mal değişim sözleşmeleri gösterilebilir⁶⁷.

Öğretide öne çıkan bir tartışma, taşınmaz satışlarında önalım hakkını düzenleyen hükümlerin ortaklıklar hukukunda kıyasen uygulanmasının mümkün olup olmadığıdır. Okutan Nilsson, hem önalım hakkının kullanılabilmesi durumlarının (Vorkaufsfall) tespitinde hem de önalım hakkı sahibine tanınan sürelerin belirlenmesinde taşınmaz satışına ilişkin hükümleri dikkate alır⁶⁸. Aynı şekilde Forstmoser / Küchler öncelikle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanabileceğini belirtmekte⁶⁹; daha sonra önalım hakkının kullanılabilmesi durumları tespit ederken OR Art. 216c/I hükmünden⁷⁰, hakkın geçerli olduğu süreye ilişkin değerlendirmelerinde ise OR Art. 216c

59 Tekinalp (n 24) 348; Yüksel (n 31) 138; Uçar (n 38) 45.

60 Okutan Nilsson (n 7) 218, dn. 338 vd.; Fischer (n 36) 63.

61 Yüksel (n 31) 138; Tekinalp (n 24) 347; Uçar (n 38) 45.

62 Lang (n 38) 34; Okutan Nilsson (n 7) 217.

63 *Vorkaufsfall* teriminin Türk hukukunda “önalım olayı” olarak adlandırılabilmesi yönünde bkz. Okutan Nilsson (n 7) 217. İsviçre Borçlar Kanununun Fransızca metninde bu kavram *cas de préemption* olarak anılır.

64 Böckli, ‘Aktionärbindungsverträge’ (n 37) 55; Martin (n 37) 255; Forstmoser und Küchler (n 36) 388. Bu noktada haklar arasındaki esnek sınıra dikkat etmek gerekir; çünkü, üçüncü kişi ile akdedilen satış sözleşmesiyle alakası bulunmayan olayların şart olarak öngörülmesi, söz konusu düzenlemenin önalım hakkı değil; artık doğumu şarta bağlanmış bir alım hakkı olduğu anlamına gelecektir. Aynı yönde, Forstmoser und Küchler (n 36) 388, dn. 61.

65 Okutan Nilsson (n 7) 217.

66 TBK m. 240 hükmünde geçen bu ifade, OR Art. 216c hükmünde de aynı şekilde yer alır: *sowie bei jedem andern Rechtsgeschäft, das wirtschaftlich einem Verkauf gleichkommt / ainsi qu'à l'occasion de tout autre acte juridique équivalent économiquement à une vente*; Forstmoser und Küchler (n 36) 387.

67 Küng und Hauser (n 42) 23, N. 84. Taşınmaz satış bakımından yapılan incelemelerde ekonomik bakımdan eşdeğer işlemlerin neler olabileceği hususu tartışılmış ve satışa son derece yakın olan mal değişiminin bile bu kapsamda kabul edilemeyeceği ileri sürülmüştür. Bu tartışmalar için bkz. Mustafa Alper Gümüş, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt - I* (Vedat Kitapçılık 2012) 161 vd.

68 Okutan Nilsson (n 7) 219, 223.

69 Forstmoser und Küchler (n 36) 376.

70 ibid 387; Fischer (n 36) 63; aksi yönde Bloch (n 37) 313.

hükmünden⁷¹ istifade etmektedir. Yüksel ise Türk Medeni Kanununun 1. maddesinin çizdiği sınırlar içinde, somut olaydaki menfaatler dengesi gözetilerek kıyasen uygulamanın mümkün olduğu görüşündedir⁷². Yazarlar gibi biz de sözleşmesel önalım hakkına ilişkin TBK m. 240 vd. hükümlerinin kıyasen uygulanabileceği düşüncesindeyiz. Hatta aradaki benzerlikler ve hususiyetler dikkate alınmak suretiyle tüm opsiyon hakları için bu hükümlerden kıyasen yararlanılması düşünülmelidir.

5. Satım Hakkı (Verkaufsrecht)

Bazen limited şirket ortakları şirketi mümkün olan en kısa sürede terk etmek, bu nedenle de sahip oldukları esas sermaye paylarını hızlıca elden çıkarmak isteyebilirler. İşte böyle durumlarda satım hakkından yararlanılır. Satım hakkı sahibi ortak, tek taraflı irade beyanında bulunarak devir sözleşmesi akdedebilir ve alım hakkının muhatabını devre konu payları satın almaya zorlayabilir⁷³.

İşleyiş olarak satım hakkı alım hakkına son derece benzerdir; hatta bu iki hakkın denk oldukları bile söylenir⁷⁴. Farklılık hak sahibinin elindeki yetkinin yönüyle alakalıdır. Alım hakkında hak sahibi devralan konumunda iken satım hakkında hak sahibi devredendir ve sahip olduğu payların muhatap tarafından devralınmasını ister.

Satım hakkının da alım hakkı gibi iki türünden bahsedilir. Keza nasıl ki call option ile alım hakkı ifade edilmekteyse, put option da satım hakkına uygulamada verilen ad olarak karşımıza çıkar⁷⁵. Diğer tür olan tag-along ya da diğer adıyla take-me-along⁷⁶ klozları ise birlikte satma hakkı⁷⁷ ya da katılma hakkı⁷⁸ gibi terimlerle açıklanır. Hangi tabir tercih edilirse edilsin ortada bir “satın almaya zorlama” vardır⁷⁹. Bu hakkın kullanılabilmesi için, herhangi bir ortağın, esas sermaye paylarını devretmeye yönelik olarak üçüncü bir kişiyle anlaşması ya da anlaşma görüşmelerinde bulunması gerekir. Bu aşamanın ardından hak sahipleri eklenme haklarını kullanacak ve sahip oldukları payların aynı şartlar altında üçüncü kişi tarafından satın alınmasını sağlayacaklardır⁸⁰. Burada katılma hakkı

71 Hintz-Bühler (n 38) 100; Martin (n 37) 256; Forstmoser und Küchler (n 36) 390; bu madde bakımından aynı yönde Bloch (n 37) 313.

72 Yüksel (n 31) 141.

73 Forstmoser und Küchler (n 36) 409; Martin (n 37) 258; Okutan Nilsson (n 7) 225; Sevi (n 34) 60; Berthel (n 4) 16, N. 84; Nussbaum, Sanwald und Scheidegger (n 4) 20, Art. 776a, N. 5; Bloch (n 37) 302; Lang (n 38) 36; Kırca (n 13) 37; Esin (n 21) 286; Bozkurt (n 38) 260.

74 Forstmoser und Küchler (n 36) 409; Esin (n 21) 286.

75 Christophe Sarasin, ‘Die möglichen Rechtsformen des Familienunternehmens im Hinblick auf die Nachfolgeregelung’, *Die nächste Generation im Familienunternehmen* (Universität St. Gallen 2002) 11; Yüksel (n 31) 143; Lang (n 38) 36; Forstmoser und Küchler (n 36) 409; Okutan Nilsson (n 7) 225; Kırca (n 13) 37; Okutan Nilsson ve Atalay (n 25) 412; Germann (n 1) 704, Nr. 1640.

76 Forstmoser und Küchler (n 36) 411.

77 Sevi (n 34) 62; Esin (n 21) 287; Yılmaz (n 55) 7.

78 Okutan Nilsson (n 7) 227; Yüksel (n 31) 145.

79 Fischer, Drenckhan, Gwelessiani und Theus Simoni (n 54) 190; Martin (n 37) 254; Sevi (n 34) 62.

80 Forstmoser und Küchler (n 36) 411; Okutan Nilsson (n 7) 227.

adeta bir “ya hep – ya hiç” durumu yaratır. Üçüncü kişinin bu noktadan sonra herhangi bir paya malik olabilmesi, kendisine önerilen payları topyekûn satın almasına bağlıdır⁸¹.

E. HAKKIN KULLANIMI VE SONUÇLARI

Esas sermaye paylarının devrinde borçlandırıcı işlem – tasarruf işlemi ayrımı Kanunda açıkça düzenlenmiştir. TTK m. 595 ilk fıkrasında “esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemler yazılı şekilde yapılır ve imzaları noterce onanır.” diyerek, bu ayrıma dikkat çeker.

Opsiyon hakkının kullanılması ile meydana gelen sözleşme, hak sahibi ve muhatap arasında bir borç ilişkisi doğurur. Bu sözleşme uyarınca muhatap, sahip olduğu esas sermaye paylarını hak sahibine devretmekle yükümlüdür. Bu sözleşme borçlandırıcı işlem niteliğindedir. Esas sermaye paylarının devrinin taahhüt edilmesine hizmet eder; ancak tek başına payların devrini sağlamaz. Bu sözleşmeden sonra taraflarca bir de tasarruf işlemi niteliğindeki devir işleminin yapılması gerekir⁸².

Opsiyon hakkının kullanılması ile borç sözleşmesi kendiliğinden kurulduğuna göre⁸³, TTK m. 595/1 hükmünde yazılı bulunan şekil şartının tartışılması gerekir. Zira bu hüküm uyarınca hem borçlandırıcı işlemin hem de tasarruf işleminin yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce onaylanması gerekir. Halbuki opsiyon hakkı hiçbir şekle bağlı olmaksızın kullanılabilir; hâliyle imza atılmasına da ihtiyaç duyulmaz.

Öğretide devir vaadi işlemi yapılması gerekmediği, şirket sözleşmesinin şeklinin yeterli olduğu savunulur⁸⁴. Gerçekten opsiyon haklarının özellikleri ve bu hakların yaratması beklenen sonuçlar gözetildiğinde, hükümdeki şekil şartlarını içeren ayrı bir devir vaadi sözleşmesi yapılmasına gerek yoktur. Fakat borçlandırıcı işlem niteliğindeki devir sözleşmesi opsiyon hakkının kullanılmasıyla kurulduktan sonra dahi tasarruf işleminin yapılması ve esas sermaye paylarının mülkiyetinin hak sahibine devredilmesi gerekir.

Tasarruf işlemini gerçekleştirmek adına taraflar, devre yönelik iradelerini açıkça ifade ettikleri yazılı bir sözleşme akdetmeli ve bu sözleşmedeki imzaları TTK m. 595/1 uyarınca noterce onaylanmalıdır. Tasarruf işleminde bir sonraki aşama ise devir sözleşmesinin limited ortaklığın onayına sunulmasıdır. Devir bu onayla geçerli olur (TTK m. 595/2).

81 Karş. payların tümü yerine belli bir oranının satın alınabileceği görüşünde Yılmaz (n 55) 8 vd.

82 Ertan Demirkapı, *Limited Ortaklıkta Payın Devri* (Güncel Hukuk 2008) 76. Uygulamada bu iki hukuki işlemin genellikle tek bir sözleşme içinde gerçekleştirildiği yönünde Reto Bügler, ‘Der GmbH-Anteil: Insbesondere dessen Erwerb, Übertragung und Verlust (de lege lata et ferenda)’ (Dissertation, Die Rechtswissenschaftliche Fakultät der Universität Zürich, 2004) 85. Türk hukukunda TTK öncesinde var olan tartışma hakkında bilgi için ayrıca Şükrü Yıldız, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku* (Arıkan 2007) 138.

83 Öncelik hakkında ise, yenilik doğuran opsiyon haklarından farklı olarak, borçlandırıcı işlem niteliğindeki bu sözleşmenin kurulabilmesi için her iki tarafın irade açıklamasına ihtiyaç duyulur. Böylece borçlandırıcı işlemin kurulması da bazı hâllerde davaya konu olur. Bu durumda mahkemeden, borçlu ortağın yerine geçmek suretiyle eksik olan irade beyanını tamamlaması ve devir sözleşmesini kurması talep edilir.

84 Demirkapı (n 82) 107.

Bir kere devre onay verildikten ve esas sermaye payları el değiştirdikten sonra devrin pay defterine kaydı gerekir. Pay defterine yapılan kayıt, açıklayıcı niteliktedir⁸⁵. Keza esas sermaye payının devrinde diğer bir açıklayıcı aşama, devrin ticaret siciline tescildir. Tescile ek olarak, genel kurulun devre onay veren kararları ayrıca Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde de ilan edilir.

Opsiyon hakkının kullanımı ile başlayan süreçte, hak sahibinden başka bir kişinin ya da organın iradesine ihtiyaç duyulan her aşamada, bu iradenin yokluğu ilgili borçların ifa edilememesi sonucunu doğurur. Bu nedenle, örneğin, opsiyon hakkı kullanılmış ve borçlandırıcı işlem niteliğindeki devir sözleşmesi kurulmuş olduğu hâlde karşı taraf noterde imza tasdiki yapılacak devir sözleşmesini akdetmeye yanaşmıyorsa payın devrini sağlamak için bir eda / ifa davası açmak gerekir⁸⁶.

Verilen örnekte, sözleşmenin kurulduğunu ispatla mükellef olan davacı, mahkemeden ifanın sağlanmasını; yani, tasarruf işlemi olan devir sözleşmesinin tekemmülünü talep eder. Bu durumda mahkeme vereceği karar ile işleme katılmayan (davalı) tarafın iradesini tamamlayacak ve devir işlemini gerçekleştirecektir. Karar verildikten ve devir sözleşmesi tekemmül ettikten sonraki aşamada ise ortaklığa başvuruda bulunulacak ve söz konusu devre onay verilmesi istenecektir. Gerekirse bu istem de davaya konu edilebilir. Tüm bu hâllerde mahkeme kararları ilgili gerçek ya da tüzel kişinin irade beyanının yerine geçeceği ve bu vesileyle esas sermaye paylarının devri gerçekleşeceği için, kural olarak bu kararların ayrıca icrasına gerek duyulmayacaktır⁸⁷.

III. YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Yan edim yükümlülükleri ile ortaklardan sermaye koyma borcu dışında kalan ve verme borcu kadar yapma ve yapmama borcu niteliği de taşıyabilen bazı edimler talep edilir⁸⁸. Bu talepler esasen limited

- 85 Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II* (14. Baskı, Vedat 2019) N. 1665a; Ersin Çamoğlu, *Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri* (Vedat 2020) 41, N. 61; Oruç Hami Şener, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku* (5. Baskı, Seçkin 2022) 700; Yıldız (n82) 135; Pulaşlı (n 27) 3098; Küng und Camp (n 4) 180, Art. 790, N. 4; Nussbaum, Sanwald und Scheidegger (n 4) 94, N. 14. Yargıtay da TTK döneminde verdiği bir kararında, bu görüşü destekleyen ilk derece mahkemesi kararını onamıştır: “Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, 6102 sayılı TTK'nın 595. maddesinde limited şirketlerde pay devrinin yazılı şekilde yapıp noter tarafından onaylanması ve devre ortaklar genel kurulunca da onay verilmesi şartına bağlandığı, taraflar arasındaki pay devrinin noterde yapıldığı, şirket iki ortaklı olup ortaklar hisse devri konusunda anlaşığından noter evrakının ortaklar genel kurul kararı olarak kabulü gerekeceği, bu maddede 6762 sayılı TTK'nın 520. maddesinden farklı olarak pay defterine kayıt şartının aranmadığı, davalı tarafın devir işleminden vazgeçtiğine ilişkin noter evrakına eşdeğer bir belge sunmadığı, tespit hükmünün infazı suretiyle tescil işlemi yerine getirilebileceğinden tescil talebinin yerinde görülmediği gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, davacının davalı şirkette pay sahibi olmadığının tespitine karar verilmiştir. (...) ONANMASINA (...)” Karar için bkz. Yargıtay 11 HD, E 2014/14676 K 2015/409, 15.01.2015 (Kaynak: Lexpera, Erişim Tarihi 05.12.2022)
- 86 Anonim ortaklık paylarını ilgilendiren bir davada, sözleşmesel opsiyon hakkı kullanılmasına rağmen payların devredilmemesi üzerine aynen ifa talepli dava açılmış ve payların mahkeme kararıyla devri talep edilmiştir. İlk derece mahkemesi tarafından bu talep doğrultusunda karar verilmiştir. Karar bu yönüyle Yargıtay tarafından onanmıştır, bu karar için bkz. Yargıtay 11 HD, E 2016/10558 K 2018/4166, 31.05.2018 (Kaynak: Yargıtay Karar Arama, Erişim Tarihi 15/08/2022)
- 87 Okutan Nilsson ve Atalay (n 25) 417 vd.
- 88 Nussbaum, Sanwald und Scheidegger (n 4) 124, N. 12; Chappuis (n 4) 42, N. 194; Rino Siffert, Marc Pascal Fischer und Martin Petrin, *Stämpflis Handkommentar SHK: GmbH – Recht* (Stämpfli 2008) 150, N. 6; Küng und Camp (n 4) Art. 796, N. 2. Karş. Bu edimlerin aynı edimler olması gerektiği yönünde Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 85) N. 1704a.

ortaklıkların kişiselleştirilmiş sermaye şirketi özelliğini ortaya koyar⁸⁹. Opsiyon hakları da pay sahiplerine aynı şekilde payını opsiyon hakkı sahibine satma ya da satış sözleşmesinin kurulmasına yönelik irade açıklamasında bulunma ve bu sebeple aslında payını üçüncü bir kişiye satmama borcu yüklemektedir. Ancak bu benzerlik tek başına opsiyon haklarını yan edim yükümlülüğü olarak niteleyebilmek için yeterli olmaz. Ayrıca, yan edim yükümlülüğünün öngörülmesine ilişkin şartların ve bu yükümlülüklerin taşıdığı hukuki niteliğin de opsiyon hakları için geçerli olması beklenir. Bu kısımda sırasıyla bu hususlara yer verilecektir.

A. ÖNGÖRÜLME ŞARTLARI

Yan edim yükümlülüklerinin şirket sözleşmesinde geçerli şekilde öngörülmesi, bu düzenlemelerin TTK m. 606'daki (OR Art. 796) şartlara uygun olmasına bağlıdır⁹⁰. Türk hukuku açısından bu şartlar, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edebilecek olma ile şirket sözleşmesinde açık ve tam olarak belirlenmemiştir. Elbette ki yan edim yükümlülüğüne ilişkin bu düzenlemelerin de TBK m. 27'de sayılanlar gibi genel geçerlilik şartlarını taşıması gerekir⁹¹.

1. Şirketin İşletme Konusunun Gerçekleşmesine Hizmet Edebilecek Olması

TTK m. 606/1'e göre "şirket sözleşmesiyle, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edebilecek yan edim yükümlülükleri öngörülebilir". Hükmün gerekçesinde işletme konusunun gerçekleşmesine hizmetten ne anlaşılması gerektiğine dönük açıklamalar bulunur. Bu açıklamalara göre yan edim yükümlülükleri, şirketin konusunu gerçekleştirmesine, ortaklarının bileşiminin korunmasına ve şirketin başka şirketlerin hâkimiyeti altına girmemesine hizmet eder.

Hem mezkûr hüküm hem de hükmün gerekçesi incelendiğinde, ikisi arasında lafzi bir farklılık görülür. Bu sebeple ilk soru, TTK m. 606/1 hükmünün gerçekten de gerekçede yazılı olan işlevleri kapsayacak kadar geniş bir düzenleme imkânı tanıyıp tanımadığıdır.

TTK m. 606/1'in kaynağı OR Art. 796/II hükmünde yan edim yükümlülüklerinin işletme konusuna hizmet etmesi ya da ortaklığın bağımsızlığının veya ortakların bileşiminin korunmasını amaçlaması gerektiği açıkça ifade edilmiştir⁹². Şu durumda Türk Ticaret Kanunundaki hükmün gerekçesi

89 Alışkan (n 2) 217; Pulaşlı (n 27) 3202; Yıldız (n82) 191; Şener (n 85) 712 vd.; Peter Forstmoser, 'Der Vorentwurf für eine Reform des Rechts der GmbH – eine Übersicht' in Peter Forstmoser, Lukas Handschin und Christian Meier-Schatz (eds), *Die GmbH und ihre Reform – Perspektiven aus der Praxis* (Schulthess 2000) 13; Peter Forstmoser, Patrik R. Peyer und Bertrand Schott, *Das neue Recht der GmbH* (Dike 2006) 33, N. 52; Handschin und Truniger (n 4) N. 26; Germann (n 1) 335, N. 803; Berthel (n 4) 4, N. 10; Karaköse (n 8) 71. Bu kişiselleştirmenin aynı zamanda ortakların şahsi özelliklerinin öne çıkması anlamına geldiği yönünde Herbert Wohlmann, 'Reform der GmbH: Grundfragen – Organisation – Mitgliedschaft' in Peter Forstmoser, Lukas Handschin und Christian Meier-Schatz (eds), *Die GmbH und ihre Reform – Perspektiven aus der Praxis* (Schulthess 2000) 38.

90 Frank Schenker, 'Art. 776a' in Rolf Watter und Hans-Ueli Vogt (eds), *Basler Kommentar Obligationenrecht II* (4. Auflage, Helbing Lichtenhahn 2012) N. 5; Trüeb (n 4) N. 6.

91 Nussbaum, Sanwald und Scheidegger (n 4) 124, N. 13.

92 Siffert, Fischer und Petrin (n 88) 26, N. 4; 150, N. 5; Nussbaum, Sanwald und Scheidegger (n 4) 124, N. 11. Sayılan sebeplerin sınırlı sayıda olduğu yönünde bkz. Meier-Hayoz et Forstmoser (n 2) 722, N. 71; Germann (n 1) 340, N. 817.

mehaz hükmü yansıtır. Kanaatimizce hükmün mehaz doğrultusunda yorumlanması gerekir⁹³. Zira ilk olarak, işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet etmek, sınırları yorum yoluyla çizilecek bir kavramdır. Burada geniş bir yorumun benimsenmesi, işletme konusunun sadece şirket tarafından fiilen gerçekleştirilen faaliyetlerle sınırlı olarak anlaşılamayacağı düşüncesiyle de uyumludur. Anılan kapsamda, kavramın ortaklığın bağımsızlığı ile şirket ortaklarının bileşiminin korunması hedeflerini de içerdiği, zira bu faktörlerin de işletmenin konusuna ulaşmak için gerekli olduğu ileri sürülebilir.

İkinci olarak, mehaza uygun yorum aynı zamanda bir gereklilik de arz eder. Zira Türk kanun koyucusu TTK m. 573'te İsviçre hukukuna benzer şekilde birtakım borçlar düzenlemiştir. Kişisel özellikler içeren limited şirketlerde dahi ortaksal bir borcun öngörülmesi ancak kanun buna izin vermişse mümkündür. Şu tahlilde 573. maddesi ile izni vermiş olan TTK'nın kendi içinde bir bütünlük arz etmesi ve bunun için, düzenlediği borç türlerinden birinin opsiyon haklarını kapsaması beklenir. Açıklanan nedenlerle, özellikle de geniş yoruma izin veren madde hükmü ile Kanunun dâhilinde bütünlüğü sağlama ihtiyacı sonucunda kanaatimiz, TTK m. 606 hükmünün OR Art. 796/II gibi ortaklığın ekonomik bağımsızlığını ve ortaklarının bileşimini korumayı hedefleyen düzenlemeleri de kapsadığı şeklindedir. Binaenaleyh, opsiyon hakları amaç yönünden birer yan edim yükümlülüğü olabilecektir.

2. Şirket Sözleşmesinde Açık ve Tam Olarak Belirlenmesi

TTK m. 606/2 uyarınca yan edim yükümlülüklerinin geçerli şekilde öngörülmesi, bu yükümlülüklerin şirket sözleşmesinde açık ve belirgin şekilde yazılmış olmasına bağlıdır. Aynı hükmün son cümlesine göre ise ayrıntıyı gerektiren konular genel kurul düzenlemesine bırakılabilir⁹⁴. Bu sayede ayrıntıların şirket sözleşmesi ile birlikte tescil ve ilan edilmesinin istenmeyen sonuçları önlenmiş olur⁹⁵.

İsviçre hukuku öğretisinde, fiyatın hesaplanmasının genel kurulca çıkarılacak bir yönergede (règlement) düzenlenebileceği ifade edilir⁹⁶. TTK m. 616/2-d ise genel kurulun devredilemez yetkileri arasında, yan edim yükümlülükleri hakkında iç yönerge çıkarılmasını sayar. Bu nedenle Türk hukukunda yan edim yükümlülüklerine ilişkin ayrıntıların bu iç yönergede düzenlenmesi gerekir.

Hükmün Almancası: *“Sie können nur Nebenleistungspflichten vorsehen, die dem Zweck der Gesellschaft, der Erhaltung ihrer Selbständigkeit oder der Wahrung der Zusammensetzung des Kreises der Gesellschafter dienen.”* Fransızcası: *“Ils ne peuvent prévoir que des obligations de fournir des prestations accessoires qui servent le but de la société ou qui visent à assurer le maintien de son indépendance ou le maintien de la composition du cercle des associés.”*

93 Aynı görüşte Bahar Sayın (n 9) 45, 55. Aksi görüşte Karaköse (n 8) 91. Yazar, ortakların çevresinin korunması ve şirketin hâkimiyet altına girmesinin önlenmesi şeklindeki amaçların bağlam hükümleri vasıtasıyla gerçekleştirilebileceğini ifade eder.

94 René W. Isenschmid, ‘Das neue GmbH-Recht aus der Sicht des Praktikers / Statutarische Gestaltungsmöglichkeiten’ in Glaudenz G. Zindel, Patrik R. Peyer und Bertrand Schott (eds), *Wirtschaftsrecht in Bewegung, Festgabe zum 65. Geburtstag von Peter Forstmoser* (Schulthess & Dike 2008) 239; Nussbaum, Sanwald und Scheidegger (n 4) 124, N. 14; Çamoğlu (n 85) 112, N. 212; Pulaşlı (n 27) 3202; Küng und Camp (n 4) 203, Art. 796, N. 6.

95 Siffert, Fischer und Petrin (n 88) 151, N. 9; Chappuis et Jaccard (n 4) Art. 776a, dn. 9; Chappuis (n 4) 42, N. 192.

96 Chappuis et Jaccard (n 4) Art. 776a, dn. 9.

Hangi konuların şirket sözleşmesinde öngörülmesi gerektiği Kanunda açıklanmış değildir. Bize göre şirket sözleşmesinde belirtilmesi gereken hususlar borcun doğumu için açık bir şekilde düzenlenmesi gereken objektif ve sübjektif esaslı unsurlardır⁹⁷. Azınlık ortakların korunması hedefi bunu gerektirir. Bu kapsamda hesaplama yönteminin esasları da şirket sözleşmesine yazılmalıdır. Dışarıda bırakılanlar ancak teknik bilgiler olabilir⁹⁸.

B. HUKUKİ NİTELİĞİ

Yan edim yükümlülükleri (Nebenleistungen – prestations accessoires), ortakların ikincil borçlarındanır⁹⁹. Esas sermaye payına bağlı olarak öngörülürler¹⁰⁰. Bu sebeple yan edim yükümlülükleri, esas sermaye payının devriyle birlikte devralan kişiye geçer¹⁰¹. Aynı gerekçeyle uygulamada yan edim yükümlüsü olan ortakların isimleri şirket sözleşmesinde geçmemekte; buna karşılık yükümlülüğü taşıyan esas sermaye paylarının belirtilmesi yoluna gidilmektedir¹⁰².

Yan edim yükümlülükleri esas sermaye paylarının tümü üzerinde öngörülebilir. Aynı şekilde bu hakların bazı paylarla sınırlı olarak öngörülmeleri de mümkündür. Yine bir esas sermaye payının birden fazla yan edimle yükümlenmiş olması da mümkündür¹⁰³. Yan edimle yükümlenen paya birden fazla kişinin birlikte sahip olduğu hâllerde, tüm ortakların bu borçtan müteselsilen sorumlu oldukları kabul edilir¹⁰⁴.

C. SONRADAN ÖNGÖRÜLME VE KAPSAMININ GENİŞLETİLMESİ HÂLİNDE YETERSAYI

TTK m. 607 (OR Art. 797) uyarınca “şirket sözleşmesini değiştirip, ek ya da yan edim yükümlülükleri öngören veya mevcut yükümlülükleri artıran genel kurul kararları, ancak ilgili tüm ortakların onayıyla alınabilir”. Bu hüküm uyarınca onay vermesi gereken ilgili ortaklar, yan edim yükümlülüğünün borçlusunu olanlardır¹⁰⁵, yoksa burada her koşulda ortakların tamamının oybirliği aranmamıştır¹⁰⁶.

97 Aynı yönde bkz. Siffert, Fischer und Petrin (n 88) 26, N. 5; Nussbaum, Sanwald und Scheidegger (n 4) 124, N. 15. *Çamoğlu* bu unsurları, ifa zamanı, miktarı, kalitesi, ödenecek bedelin tespiti yönetimi gibi temel koşullar olarak açıklar, Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 85) N. 1704b.

98 Chappuis et Jaccard (n 4) Art. 796, N. 8-9.

99 Pulaşlı (n 27) 3202.

100 Şener (n 85) 713; Karaköse (n 8) 58; Bahar Sayın (n 9) 35; Chappuis (n 4) 43, N. 196.

101 Germann (n 1) 339, N. 815; Yıldız (n82) 192; Şener (n 85) 713.

102 Nussbaum, Sanwald und Scheidegger (n 4) 123.

103 Siffert, Fischer und Petrin (n 88) 149, N. 3; Küng und Camp (n 4) 203, Art. 796, N. 3.

104 Nussbaum, Sanwald und Scheidegger (n 4) 123, N. 8.

105 Hülya Çoştan, ‘Limited Şirkette Genel Kurul Nisapları’ 2015 1(1) YBÜ Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 65, 70; Siffert, Fischer und Petrin (n 88) 153, N. 3; Pulaşlı (n 27) 3203; Küng und Camp (n 4) 205, art. 798, N. 3; Karaköse (n 8) 74.

106 Karş. TTK m. 607 uyarınca ancak tüm ortakların onayıyla genel kurul kararı alınabileceği yönünde Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 85) N. 1731f. Öte yandan *Çamoğlu*, limited ortaklıklara ilişkin eserinde şirket sözleşmesinin değiştirilmesi yoluyla yan edim yükümlülüğü öngörülmesi için *tüm ilgili ortakların oybirliği* ile genel kurul kararı almasını savunur, bkz. Çamoğlu (n 85) 111, N. 210. Yazar ek ödeme yükümlülüklerine ilişkin açıklamalarında ise ilgili olma durumunu sorumluluk üstlenme şeklinde açıklar, bkz. Çamoğlu (n 85) 110, 206.

Öğretide ilgili kararın kişiselliği gözetilerek, ortağın yan edim yükümlülüğü öngörülmesine veya mevcut yükümlülüğün kapsamının genişletilmesine dair şirket sözleşmesi değişikliği kararına karşı ret oyu kullanması hâlinde dahi şirket sözleşmesinin değişeceği, sadece ret oyu veren ortağın yeni yan edim yükümlülüğü altına girmeyeceği savunulur¹⁰⁷.

Yetersayı hafifletilemeyecekse de ağırlaştırılıp ağırlaştırılmayacağı tartışılabilir. Chappuis / Jaccard bunun mümkün olduğunu, oybirliğinin ya da ilgili ortakların oybirliğine ek olarak geriye kalan ortakların çoğunluğunun aranabileceğini belirtmekte; ancak bu yöndeki düzenlemelerin pratik öneminin sınırlı olduğunu ifade etmektedir¹⁰⁸.

IV. OPSİYON HAKLARININ YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ NİTELİĞİ

Yukarıda İsviçre hukuk sistemi ekseninde yaptığımız ve mümkün oldukça opsiyon haklarını temele koyan, yan edim yükümlülüğünün şartlarına ve niteliğine ilişkin açıklamalar da göstermektedir ki, İsviçre hukuk sisteminde opsiyon haklarının yan edim yükümlülüklerinin özel bir türü olduğu genel kabul gören bir kanaattir.

Alman limited ortaklıklar hukukunda, konu İsviçre doktrininde olduğu kadar geniş şekilde yer bulmamakla birlikte, payın devredilebilirliğini sınırlayan bir yöntem olarak kabul edilen ve bizim opsiyon hakkı adı altında gruplamayı tercih ettiğimiz hakların, birer yan edim yükümlülüğü oldukları yine de açıkça ifade edilmiştir¹⁰⁹. Söz konusu hukuk sisteminde ayrıca ilgili hükmün (GmbHG § 3 II) lafzının bu yoruma engel olup olmadığı tartışılmaktadır.

Sorun Türk hukukunda da mevcuttur ve opsiyon hakkının alacaklısı olabilecek kişilerin niteliğini ilgilendirir. Buna göre TTK m. 577 uyarınca opsiyon hakları şirkete veya ortaklara tanınabilecektir. İşte buradaki, hakkın “ortaklara” tanınabilecek olması imkânının işbu kurumun yan edim yükümlülüğü olarak kabulüne engel olup olmadığı tartışılması gerekir. Zira yan edim yükümlülüğünün sadece ve sadece şirkete karşı ifa edilebileceğinin kabul edilmesi bizi bu çıkarsamaya gitmek zorunda bırakabilir.

İfade edildiği üzere aynı sorun Alman hukukunda da kendini göstermiştir; lakin bu hukuk sistemi dâhilinde sorun açık kanun hükmünden kaynaklanır. Buna göre Alman Limited Ortaklıklar Kanunu (GmbHG) m. 3/II'de diğer (ortaksal) borçların şirkete karşı (andere Verpflichtungen gegenüber der Gesellschaft) tanınabileceği ifade edilmiştir. Doktrinde bu hükmün ortaklar arasındaki borç ilişkilerini de kapsayacak şekilde geniş olarak ele alınmasının doğru olacağı; zira ortaklık sıfatının

¹⁰⁷ Germann (n 1) 339, N. 812.

¹⁰⁸ Chappuis et Jaccard (n 4) Art. 797, N. 3.

¹⁰⁹ Cornelia Topf, *Das Vorkaufsrecht an GmbH-Anteilen* (Nomos 2005) 30; Marcus Lutter und Peter Hommelhoff, *GmbH-Gesetz: Kommentar* (13. Auflage, O. Schmidt 1991) 32, N. 38; Hartmut Wicke, *Beck'sche Kompakt-Kommentare, Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)* (3. Auflage, C.H. Beck 2016) § 3, N. 22; Holger Altmeppen und Günter H. Roth, *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (8., neubearbeitete Auflage, C.H. Beck 2015) § 3, N. 36; Adolf Baumbach und Alfred Hueck, *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (21. Auflage, C.H. Beck 2017) § 3, N. 41.

ortaklar arasında, karşılıklı hak ve borçlar içeren bir hukuki ilişkiye doğrudan vücut verdiği ifade edilir. Opsiyon haklarına ek olarak, ortakların birbirlerine karşı borçlandıkları sadakat yükümlülüğünün bu genişlemeden istifade ettiği örnek gösterilir¹¹⁰.

Kanaatimizce, Türk hukuku açısından benzer bir kabul mümkün ve hatta daha doğrudur. Limited ortaklıkların, 6102 s. Türk Ticaret Kanunu ile tasarlanan yapısında kişiselleştirilmiş sermaye şirketi olarak öngörüldüğü ve ortakların belki de bir sermaye şirketinden beklenmeyecek ölçüde öne çıktığı dikkate alındığında, ortakların kendi aralarında ortaksal hak ve borçlar öngörmesi kurgulanan yapıyla uyumludur. Keza bu ortaksal borçların yan edim yükümlülüğü olarak kabul edilmesinin karşısında ne lafzi ne de ratio legis kaynaklı bir engel vardır. Yine, opsiyon haklarının ortaklar lehine ve ortaksal anlamda tanınabileceğinin ifade edildiği (TTK m. 577/1-b, 587/1-j) de unutulmamalıdır. Bu durumda, Kanunun tanıdığı imkânın yine Kanun dâhilindeki türlerden biri içinde ve mevcut sistemle uyumlu şekilde sınıflandırılması makul ve hukuka uygundur.

Nihayet, lafız bakımından mehaz kanundan ayrılan TTK hükmünün kapsamı daraltmadığı yukarıda açıklanmıştır. Gerçekten TTK m. 606 uyarınca şirket ortaklarının bileşiminin korunmasını amaçlayan yan edim yükümlülükleri öngörülebilecektir. Bu ve yukarıda izah edilen tüm sebeplerle, opsiyon hakları birer yan edim yükümlülüğü olarak sınıflandırılır.

V. SONUÇ

Opsiyon hakları hem yenilik doğuran hakları hem de alacak haklarını içerir. Bu durum, tüm opsiyon haklarını kapsayan ortak özelliklerin ortaya konulmasını zorlaştırmakta ve iki alt grubun yeri geldikçe ayrı ayrı incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu ikilik tüm opsiyon haklarının aynı amaçlara özgülendiği gerçeğini unutturmamalıdır. Zira garanti, riskin azaltılması ve finansman fonksiyonu, hakkın niteliği ne olursa olsun, tüm opsiyon haklarında karşımıza çıkan varlık sebepleridir. Bunun gibi, ifa etmeme hâlinde izlenecek yöntemin de temelde tüm opsiyon hakları için aynı olması farklı hukuki nitelikteki opsiyon haklarının diğer bir benzerliğidir.

Bu çalışmada limited ortaklıkların şirket sözleşmelerinde yer alan opsiyon hakları incelenmiştir. TTK m. 577/1-b bu hakları açıkça belirtmiş ve korporatif düzende tanımış olsa da opsiyon haklarının hangi ortaksal borca karşılık geldiği sorusu yanıtlanmamıştır. Mehaz düzenlemeyi de dikkate alarak ulaştığımız sonuç, opsiyon haklarının birer yan edim yükümlülüğü olduğu ve bu borç tipine ilişkin şartlara riayet etmesi gerektiği olmuştur. Bu yorum, Türk Ticaret Kanunundaki ilgili 606. maddeyi gerekçeye ve mehaz kanuna uygun bir şekilde geniş okumayı gerektirmekteyse de kanaatimizce hükmün barındırdığı ratio legis de bu geniş yorumu destekler.

Her ne kadar limited ortaklıklarda opsiyon haklarının ortaksal bir nitelik taşımasının mümkün olduğu TTK tarafından açıkça ifade edilmişse de ortaksal etkinin ve bunun ötesinde geçerli bir şekilde öngörmenin borçlar hukuku ile ortaklıklar hukukundan kaynaklanan şartlarına yine de riayet etmek gerekir. Aksi takdirde geçersiz bir hükümlerle ya da sadece irade açıklamasında bulunmuş

¹¹⁰ Topf (n 109) 30.

olan kimselerle sınırlı etkiye sahip bir hakla karşı karşıya kalınabilir. Burada dikkat edilmesi gereken, opsiyon hakkının tarafların isteklerine cevap verebilen bir hukuki metinde ve ihtiyaçları karşılayacak içerikte düzenlenmiş olmasıdır. Bir kez geçerli şekilde ortaksal opsiyon hakkı öngörüldüğünde, sıra bu hakkın kullanılması ile istenen sonucun elde edilmesine gelecektir. Bu noktada olağan işleyiş, hakkın kullanıldığını beyan eden iradenin muhataba ulaştırılması ve pay devir sözleşmesinin kurulması şeklindedir; ancak söz konusu hak yenilik doğuran opsiyon hakkı niteliği taşııyorsa sözleşme kurulmadan önce ayrıca muhatabın irade açıklamasında bulunması gerekebilir. Her iki ihtimalde de kurulan sözleşme borçlandırıcı işlem niteliğinde olup devre konu esas sermaye paylarının sahibine söz konusu payları devretme borcu yükleyecektir. Duruma göre karşı edimin ifası borcu da gündeme gelir.

Taraflar arasında tasarruf işlemi niteliğindeki pay devir sözleşmesinin akdedilmesi sonrasında, askıda olan işleme geçerlilik kazandırmak adına kural olarak genel kurulun işleme onay vermesi aranır. Bu onayın akabinde açıklayıcı nitelik taşıyan pay defterine kayıt, ticaret siciline tescil ve TTSG'de ilan prosedürlerinin de gerçekleştirilmesiyle opsiyon hakkından beklenen menfaat elde edilmiş ve süreç sona ermiş olur. Bununla beraber, bu paragrafta sayılan aşamalardan herhangi birinde işleme katılması beklenen kişinin bu işlemde imtina etmesi hâlinde dava yoluna gidilmesi gerekecektir. Mahkeme kararı kural olarak eksik olan irade beyanını tamamlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akın MY, *Anonim Ortaklıkta Bağlı Nama Yazılı Hisseler* (1. Basıdan Tıpkı Bası, Vedat 2014).
- Alışkan M, *Limited Şirket Tarihçe Niteliği* (Legal 2013).
- Altmeyden H und Roth GH, *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (8., neubearbeitete Auflage, C.H. Beck 2015).
- Bahar Sayın H, 'Limited Şirketlerde Yan Edim Yükümlülüğünün Hukuki Niteliği, Hizmet Ettiği Amaç ve Konusu' (2019) 23(1) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 25-59.
- Baudenbacher C, Göbel A und Speitler P, 'Art. 772' in Watter R und Vogt HU (eds), *Basler Kommentar Obligationenrecht II* (4. Auflage, Helbing Lichtenhahn 2012).
- Baumann PR, 'Der Optionsschein auf Namenaktien Dritter' (Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde, Die hohe juristische Fakultät der Universität Basel, 1988).
- Baumbach A und Hueck A, *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (21. Auflage, C.H. Beck 2017).
- Berthel R, *Das neue GmbH-Recht, die Änderungen von Bestimmungen weiterer Rechtserlasse und die Übergangsbestimmungen aus notarieller und registerrechtlicher Sicht* (Petz 2008).
- Bloch O, *Les conventions d'actionnaires et le droit de la société anonyme* (Schulthess 2006).
- Bozkurt T, *Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlandırılması (Bağlam) – Die Vinkulierung –* (On İki Levha 2016).
- Böckli P, 'Présentation générale' in Böckli P, Ruedin R, von Planta A et Duc N (eds), *Le nouveau droit de la Société à responsabilité limitée* (CEDIDAC 2006).
- Böckli P, 'Aktionärbindungsverträge mit eingebauten Vorkaufs – oder Kaufsrechten und Übernahmepflichten' in Druey JN (ed), *Rechtsfragen um die Aktionärbindungsverträge* (Schulthess 1998).
- Buz V, *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar* (Yetkin 2005).

- Bügler R, 'Der GmbH-Anteil: Insbesondere dessen Erwerb, Übertragung und Verlust (de lege lata et ferenda)' (Dissertation, Die Rechtswissenschaftliche Fakultät der Universität Zürich, 2004).
- Bürgi R, *Möglichkeiten des statutarischen Minderheitenschutzes in der personalistischen AG* (Schulthess 1987).
- Casper M, *Der Optionsvertrag*, (Mohr Siebeck 2005).
- Chappuis F, *Le nouveau droit de la Sàrl* (Helbing Lichtenhahn 2008).
- Chappuis F et Jaccard M, 'Art. 776a' in Tercier P, Amstutz M et Trigo Trindade R (eds), *Commentaire Romand – Code des Obligations II* (Helbing Lichtenhahn 2008).
- Ciesiolka M, *Die schweizerische GmbH – Das neue Recht* (Handelskammer Deutschland – Schweiz 2008).
- Çamoğlu E, *Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri* (Vedat 2020).
- Çoştan H, 'Limited Şirkette Genel Kurul Nisapları' 2015 1(1) YBÜ Ticaret ve Fikrî Mülkiyet Hukuku Dergisi 65-74.
- Demirkapı E, *Limited Ortaklıkta Payın Devri* (Güncel Hukuk 2008).
- Esin İ, 'Pay Alım ve Satım Opsiyonları ve Hükümleri', *Prof. Dr. Hamdi Yasama'na Armağan* (On İki Levha 2017) 275-307.
- Fischer D, *Änderungen im Vertragsparteienbestand von Aktionärbindungs-verträgen* (Dike 2009).
- Fischer W, Drenckhan H, Gwelessiani M und Theus Simoni F, *Handbuch Schweizer Aktienrecht* (Helbing Lichtenhahn 2014).
- Forstmoser P, 'Der Vorentwurf für eine Reform des Rechts der GmbH – eine Übersicht' in Forstmoser P, Handschin L und Meier-Schatz C (eds), *Die GmbH und ihre Reform – Perspektiven aus der Praxis* (Schulthess 2000) 1-34.
- Forstmoser P und Küchler M, *Aktionärbindungsverträge* (Schulthess 2015).
- Forstmoser P, Peyer PR und Schott B, *Das neue Recht der GmbH* (Dike 2006).
- Germann S, *Die personalistische AG und GmbH* (Dike 2015).
- Gümüş MA, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt – I* (Vedat Kitapçılık 2012).
- Handschin L und Truniger C, *Die neue GmbH* (2. Auflage, Schulthess 2006).
- Helbling C, *Mitarbeiteraktien und Mitarbeiteroptionen in der Schweiz* (2. Auflage, Schulthess 2003).
- Herzog T, *Kauf und Verkauf von KMU in der Schweiz* (Dike 2013).
- Hintz-Bühler M, *Aktionärbindungsverträge* (Stämpfli 2001).
- Isenschmid RW, 'Das neue GmbH-Recht aus der Sicht des Praktikers / Statutarische Gestaltungsmöglichkeiten' in Zindel GG, Peyer PR und Schott B (eds), *Wirtschaftsrecht in Bewegung, Festgabe zum 65. Geburtstag von Peter Forstmoser* (Schulthess & Dike 2008) 227-247.
- Karaköse O, *Limited Şirketlerde Yan Edim Yükümlülükleri* (Seçkin 2022).
- Kırca İ, *Hukukî Yöniyle Borsa Opsiyon İşlemleri* (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 2000).
- Küng M und Camp R, *GmbH-Recht: Kommentar* (Orell Füssli 2006).
- Küng M und Hauser I, *GmbH: Gründung und Führung der Gesellschaft mit beschränkter Haftung* (Helbing Lichtenhahn 2005).
- Lang T, *Die Durchsetzung des Aktionärbindungsvertrags* (Schulthess 2003).
- Lutter M und Hommelhoff P, *GmbH-Gesetz: Kommentar* (13. Auflage, O. Schmidt 1991).
- Martin F, *Sociétés anonymes de famille* (2ème édition, Schulthess 2013).
- Meier-Hayoz A et Forstmoser P, *Droit suisse des sociétés* (Stämpfli 2015).
- Meier-Schatz CJ, 'Die GmbH und die Private AG' in Forstmoser P, Handschin L und Meier-Schatz C (eds), *Die GmbH und ihre Reform – Perspektiven aus der Praxis* (Schulthess 2000) 111-138.

- Moroğlu E, *Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı* (3. Baskı, Vedat 2015).
- Moroğlu E, 'Anonim Ortaklık Anasözleşmesi ve Hukuki Niteliği' iç Barlas N, Kendigelen A ve Sarı S (eds), *M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan* (Beta 2000) 515-529.
- Nussbaum MF, Sanwald R und Scheidegger M, *Kurzkommentar zum neuen GmbH-Recht* (Cosmos 2007).
- Oğuzman MK ve Barlas N, *Medenî Hukuk – Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar* (15. Baskı, Vedat 2008).
- Oğuzman MK, Seliçi Ö ve Oktay-Özdemir S, *Eşya Hukuku* (15. Baskı, Filiz 2012).
- Oğuzman MK ve Öz MT, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I* (13. Baskı, Vedat 2015).
- Okutan Nilsson G, *Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri*, (Çağa Hukuk Vakfı 2004).
- Okutan Nilsson G ve Atalay O, 'Anonim Ortaklık Paysahipleri Sözleşmelerinde Öngörülen Pay Alım ve Satım Opsiyonlarının Hukuki Niteliği ve Cebri İcrası' iç Teoman Ö (ed), *Hüseyin Ülgen'e Armağan Birinci Cilt* (Vedat 2007) 409-432.
- Poroy R, Tekinalp Ü ve Çamoğlu E, *Ortaklıklar Hukuku II* (14. Bası, Vedat 2019).
- Premand V, *Les sociétés de famille dans les formes de la société anonyme et à responsabilité limitée* (Schulthess 2010).
- Pulaşlı H, *Şirketler Hukuku Şerhi* (4. Baskı, Adalet 2022).
- Sarasin C, 'Die möglichen Rechtsformen des Familienunternehmens im Hinblick auf die Nachfolgeregelung, Die nächste Generation im Familienunternehmen (Universität St. Gallen 2002).
- Schenker F, 'Art. 776a' in Watter R und Vogt HU (eds), *Basler Kommentar Obligationenrecht II* (4. Auflage, Helbing Lichtenhahn 2012).
- Serozan R, *Medeni Hukuk Genel Bölüm* (2. Baskı, Vedat 2008).
- Sevi AM, *Anonim Ortaklıkta Payın Devri* (3. Baskı, Seçkin 2014).
- Siffert R, Fischer MP und Petrin M, *Stämpflis Handkommentar SHK: GmbH – Recht* (Stämpfli 2008).
- Simonek M, Gächter T und Müller K, *Unternehmensrecht I: Gründung und Aufbau, Sanierung und Liquidation* (2. Auflage, Schulthess 2013).
- Steinmann M, *Präventive Abwehrmaßnahmen zur Verhinderung unfreundlicher Übernahmen mit Mitteln des Aktienrechtes* (Rüegger 1989).
- Şener OH, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku* (5. Baskı, Seçkin 2022).
- Tekinalp Ü, 'Anonim Ortaklık Payının Alım, Önalım, Geriyealım ve Benzer Haklara Konu Olması Sorunu', *Medenî Kanun 50. Yıl Sempozyumu I. Tebliğler* (Fakülteler Matbaası 1978) 345-357.
- Topf C, *Das Vorkaufsrecht an GmbH-Anteilen* (Nomos 2005).
- Trüeb HR, 'Art. 776a' in Amstutz M et al. (eds), *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht* (2. Auflage, Schulthess 2012).
- Uçar S, *Anonim Şirket Paylarının Devrinde Önalım ve Öncelik Hakları* (On İki Levha 2017).
- Von der Crone HC, *Aktienrecht* (Stämpfli 2014).
- Wicke H, *Beck'sche Kompakt-Kommentare, Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkten Haftung (GmbHG)* (3. Auflage, C.H. Beck 2016).
- Wohlmann H, 'Reform der GmbH: Grundfragen – Organisation – Mitgliedschaft' in Forstmoser P, Handschin L und Meier-Schatz C (eds), *Die GmbH und ihre Reform – Perspektiven aus der Praxis* (Schulthess 2000).
- Yavuz C, Acar F ve Özen B, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (10. Baskı, Beta 2014)
- Yıldız Ş, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku* (Arıkan 2007).
- Yılmaz G, *Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı (Tag Along & Drag Along Rights)* (On İki Levha 2018).
- Yüksel SH, 'Paysahipleri Sözleşmeleri' (Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi 2003).